

906

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21

- 1.) Christ. Thomastus Emendationem iustitia neqz facilem neqz impossibilem esse (menti)
- 2.) Id. de emendandis litium protractionibus in materia iura-
- 3.) Id. de caractere mediæ ad curandam fadiositatem processuum.
- 4.) Id. de protractione litis per allegationes legum.
- 5.) Id. de protractione iustitia per amicabilem compositionem.
- 6.) Hier. Guntling de transmissione actorum.
- 7.) Id. de lite contestata comoda plerumqz.
- 8.) Joh. Pet. à Cudewig differentia juris Rom et Germ. de Senatori-
tur et Consulibus
- 9.) Id. de fideiussione uxoris.
- 10.) Eiusd. differentia juris R. et G. in S^{cto} Valleiano. diff. 1.
- 11.) differt. 2.
- 12.) Eiusd. differentia juris R. et G. in S^{cto} Vallej. exule,
- 13.) Hier. Guntling de transactionum stabilitate
- 14.) Christ. Thomastus de dominis (lato)
- 15.) Jac. Frid. Cudovici de dominis ex contractu dolo non tractis
- 16.) Joh. P. de Cudewig differentia juris R. et G. in re militari
- 17.) Eiusd. differt. 2.
- 18.) Jac. Frid. Cudovici de iure retentionis ex diversa causa.
- 19.) Christ. Thomastus de equitate cerebrina legis Anastasiana
- 20.) Id. de remissione tacita pignoris.
- 21.) Petrus à Cudewig de differentis juris R. et G. in donationibus

- 22.) Jac. Frid. Ludovici de hypotheca tacita fisci propter
debita ex relicto
- 23.) Id. de creditore ad fidem habendam inducto.
- 24.) Christ. Thomafius an promissor facti libertate prestando
id quod interest.
- 25.) Jac. Frid. Ludovici de prescriptione nonagenaria.
- 26.) Christ. Thomafius de facultate brocardici: causa facta exigit
à dolo.
- 27.) Id. de presumptione furoris.
- 28.) Jac. Frid. Ludovici de iuramento compensationem non exclu-
dente.
- 29.) Id. de teste contumace.
- 30.) Nic. Hier. Gundling de principe herede ex testamento civium
- 31.) Just. Henig Boekmer de poena sine crimine.
- 32.) Jac. Fr. Ludovici d. e. q. j. e. circa pulchritudinem.
- 33.) Nic. Hier. Gundling majorem à feminis quam à viris requiri
capitalem.
- 34.) Jac. Fr. Ludovici an species decoret generi
- 35.) Id. de grammatica mala.

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS,
Sustinens:

EMENDATIONEM ADMI-
NISTRATIONIS IUSTITIÆ
NEQUE FACILEM, NEQUE IM-
POSSIBILEM, VALDE TAMEN DIFFICILEM
ESSE ET CAUTE SUSCIPENDAM,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DOMINO CAROLO,
PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE
BRANDENBURG. reliqua,
IN REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,
Jcro, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO INTIMO,
ACADEMIÆ DIRECTORE AC PROFESSORE PRIMARIO, FA-
CULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO ET H. T. DECANO,
PRO GRADU DOCTORALI,
LEGITIME CAPESSENDO,

Ad diem 18. Mart. MDCCXVII.

horis locoque solitis,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT,

HENRICUS Kühn, Regiom. Borussus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Literis Salfeldianis,

DISSSERTATIO INAUGURALIS
Sufficiens:

EMENDATIONEM ADMI-
NISTRATIONIS IUSTITIAE
NEQUE FACILEM, NEQUE IM-
POSSIBILEM, VAIDE TAMEN DIFFICILEM
ESSE ET CAUTE SUSCIPIENDAM,

Quam
RECTORIS MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI
DOMINO CAROLO
PRINCIPIS BORSUSII, MARCHIONIS
BRANDENBURG. RELIGIOSI
IN REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDIS
DR. CHRISTIANO THOMASIO
IACOBO S. REG. MAI. BORSUSII, CONSILIARIO INTIMO,
ACADEMIE DIRECTORE AC PROFESSORE PRIMARIO, ET
COLLEGII IURIDICI ORDINARIO ET A. T. DECANO,
PRO GRADU DOCTORALI,
LEGITIME CAPESSENDO,

AL. ANNO. MDCCCXIV
HOIE JOSEPHUS JOHANNES
PUBICO ERUDITIONIS LAMAR. VERTUTIS
HENRICUS KÄHN, REGIONIS BORSUSII
HABE MEDICINÆ, LAMAR. S. BORSUSII

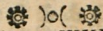
58

CONSPECTUS DISSERTATIONIS.

DE emendatione tardioris administrationis Justitiæ in plurimâ
 Germania Aulis Principes & Ministri sunt solliciti. §. I. Tri-
 plicia ea de re judicium. Unum eorum, qui facilem & facile spe-
 randam hanc emendationem credunt. §. II. Alterum eorum, qui
 tam pro moraliter impossibili habent, & de illa plane desperant.
 §. III. Tertium eorum, qui docent, rem esse quidem valde diffi-
 cilem, sed tamen non desperatam. §. IV. Necessitas & utilitas
 tractationis historica de emendatione justitiæ hætenus tentata vel
 commendata. §. V. Novem variationes Ordinationum Cameralium
 intra 60. annos. §. VI. Testamentum D. Melchioris ab Offi-
 §. VII. Consultationes Constitutionum Saxonicarum. §. VIII.
 Nicolai Vigeliæ instructorum Judicum. §. IX. Ejusdem consultatio
 alia de litibus abbreviandis. §. X. Petri Frideri Mindani con-
 siliium de emendatione Camerae. §. XI. Hermannii Esclæ Rosa-
 corbi consultatio. §. XII. Consilium Antonii Fabri. §. XIII.
 Georgii Obrechtii Consilium. §. XIV. Autoris Anonymi Discursus
 Germanicus. §. XV. Emendationes varie in Gallia tentate.
 §. XVI. Georgii Valentini Winter Parthenius litigiosus. §. XVII.
 Otharii Pisani Lycurgus Italicus. §. XVIII. Barclaji consilium de
 emendanda Justitiâ. §. XIX. Forstneri monita. §. XX. Lampadii
 discursus de morbis & cura Camerae. §. XXI. Emendatio in Im-
 perio per recessum anni 1654. tentata. §. XXII. Stephani Na-
 then justitiæ vulnerata & curata. §. XXIII. Nova constitutiones
 & Decisiones Saxonicae. §. XXIV. Hermannii Hoffmanni Scia-
 graphia processus judiciarii. §. XXVI. Eiusdem Lycurgus Ger-
 manorum moribus informatus. §. XXVII. Leibnüzii scripta de

emendanda Jurisprudentia. §. XXVIII. Veridici a Iustiano scriptum. §. XXIX. Iustini Nomici de incertitudine juris collenda. §. XXX. Philippi Burchardi de hodierna Jurisprudentia nevis & remediu. §. XXXI. Andrea von Mandelsloh de postergata justitia. §. XXXII. J. H. Bergeri Electa Disceptationum forensium secundam ordinationem processus judiciarii. §. XXXIII. G. P. Hönn's consilium de abbreviando processu cum censura Strykii. §. XXXIV. I. G. Doehleri meditationes de emendatione administrationis justitie. §. XXXV. I. P. Ludewig de emendanda Germania Jurisprudentia. §. XXXVI. Bernbardi Klepperbeins remedia. §. XXXVII. Scriptoris Galli consilium. §. XXXVIII. Plures Auctores huc pertinentes. §. XXXIX. Nova argumenta eorum, qui statuunt, emendationem esse facilem & facile sperandam. §. XL. Item eorum, qui docent, eam esse impossibilem. §. XLI. Denique eorum, qui docent, eam esse saltem valde difficilem. §. XLII. Quorum sententia etiam arripitur, & distinctius proponitur. §. XLIII.

COROLLARIA.

I.

Jure Gentium & moribus Germanorum omnes contractus regulariter sunt consensuales, cum ibi ex nudo pacto oriatur obligatio.

II.

Hinc etiam Actionis constitutæ pecuniæ in foris Germanorum nullus est usus.

III.

Actio quod jussu præsupponebat casum, ubi jussus Patris vel Domini ad tertium contrahentem directus erat, non (ut communiter Dd.) ad filiumfam. aut servum. L. 1. §. 1. ff. h. t. & §. 1. J. Quod cum eo, qui in alien. pot. N. O. L. 5. pr. ff. eod.

IV.

Qui ad faciendum obligatus est, non liberatur præstando interesse.

V.

Dispositio L. 2. C. de resc. vendit. ad minimum hodie non observatur.

VI.

Ancilla Creditori oppignorata, partus postea durante pignore editus Creditori etiam pignoris jure tenetur. L. 1. C. de parcu pignoris.

VII.

VII.

Clericus foro suo, etiam si jurato, renunciare non potest. c. 12. X. de foro compet.

VIII.

Patria potestas secundum Jus Nat. nihil amplius infert, quam jus actiones liberorum, mediante imperio, tamdiu dirigendi, quamdiu ipsi easdem rite dirigere nesciunt.

IX.

Eadem potestas de J. N. etiam matri competit.

X.

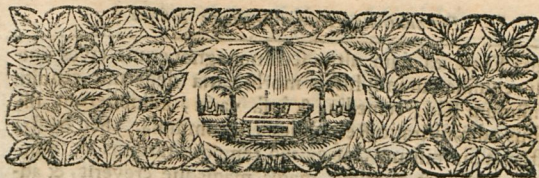
Eunuchis de J. N. matrimonium inire non licet.

XI.

Ut matrimonium præcisè ad dies vitæ ineatur, Jure Nat. quidem generaliter præceptum non est; regulariter tamen ut ita ineatur, suadet finis matrimonii cum brevitate vitæ collatus.

XII.

Usuræ usurarum de Jure Nat. indistincte non sunt prohibitæ.

Non tamen debentur, sed potius per-
hucam crederet. Non tamen debentur, sed potius per-
mentem mali & inore miam miam miam
gentem existit, cuius maiore miam miam
indit.

B. C. D.
DISSERTATIO INAUGURALIS

EMENDATIONEM ADMINI-
STRATIONIS JUSTITIÆ NEQUE FACILEM,
NEQUE IMPOSSIBILEM, VALDE TAMEN
DIFFICILEM ESSE ET CAUTE
SUSCIPENDAM.

Ullum est dubium, *De emenda-*
Rempubicam illam maximo *lacione cardio-*
borare morbo, ubi iustitia civibus *ris admini-*
vel plane non, vel tardiosissime & *strationis ju-*
tardissime, aut cum impensis, fru- *sticia in plu-*
ctus reddita iustitia vel æ quanti- *rimis Germa-*
bus vel superantibus, administratur; *nie aulis*

neque dubium est, iustitiam non posse non male admini- *Principes &*
strari, ubi sunt plurimæ vel infinitæ eæque variantes, non *ministri sunt*
coherentes, & sibi contradicentes leges, ubi iudex, etsi ve- *solliciti.*
lit, non potest, nisi tardissime causas partium litigantium
cognoscere, & sententiam desuper ferre; ubi deficit ac fru-
stra tentatur executio. Talem vero Rempubicam esse non
solum Germaniam, sed & Italiam, Galliam, & alia forte
Regna

A

Regna Europæa, jam ultra seculum agnoverunt cives universi, consilia curandi hujus morbi varia dederunt eruditi, potissimum Icti; remedia, & ipsa varia, adhibuerunt illi, quibus administratio Reipublicæ est commissa. Sed frustra hæctenus, in tantum, ut ex illo tempore tarditas & tarditas processuum quotidie magis magisque creverit, & ad huc dum crescat. Non tamen desinunt, sed potius per augmentum mali & incrementum ad majorem curam & diligentiam excitati, cum majore fervore consilia emendandæ justitiæ dare pergunt Icti, & jam per multos annos, non solum in Aula Imperatoria, sed etiam in Aula Regia, & in vicinia Electorali Saxonica, & forte in aliis etiam Germaniæ provinciis, magnis cum impensis, laborant viri non solum in studio Jurisprudentiæ celeberrimi, sed & longo rerum usu & Politica experientia excellentissimi. Et tamen, nescio quo fato, votis omnium & multis gemitibus ac suspiriis optata illa morbi capitalis medicina nondum apparet, & multi dubitant, an mox apparitura sit; an ista nova remedia meliores progressus in expellendo morbo isto sint habitura, quam quæ hæctenus per seculum & ultra fuere adhibita.

§. II.

Triplicia ea de re judicis. Ista ergo emendatio dum expectatur, liceat pro libertate Academica examinare quæstionem præliminarem, *Unum eo- rum, qui fa- cile sperantiam* cui ansam dederunt triplicia de tentata hac emendatione justitiæ judicis. Nimirum inter illos non solum, qui sibi persuadent, quod & eruditione & longa rerum experientia sint præditi, sed &, qui divino quodam zelo se credunt esse afflatos, sunt plurimi, qui credunt, nihil facilius esse ista emendatione, si modo potentes, &, qui his adulantur, Politici, principiis doctrinæ Machiavellicæ imbuti, fraudulenta simulatione, quasi emendationem istam promovere cuperent, infinitis technis ejus progressum non impedirent. Regulas cognoscendi differentias justitiæ & injustitiæ administrandi litigantibus, esse paucas ac simplices, non solum

solum a quovis, etiam minus erudito facile vel ex dictamine rectæ rationis cognoscendas, vel ex sacris literis repetendas. Promptam ac celerem administrationem Justitiæ non solum apud Græcos pariter & Latinos fuisse observatam, sed etiam apud Germanos tam antiquioribus temporibus, quam diu post, ultra seculum duodecimum post Christum natum, in usu fuisse. Prolixitatem & protractionem litium demum interregni temporibus ortam esse: Plurima a plurimis Jctis, Politicis, Consiliariis Principum, Doctoribus, Professoribus, Advocatis, consilia emendandi processum jam centies fuisse suppeditata, quorum evidentia & habilitas ad curandum hunc Reipublicæ morbum ab omnibus cujusconque conditionis ac generis hominibus tantum non palpari possit. Sed displicere ea his qui eadem deberent in praxin introducere, & loco horum suppeditari alia morbum non lenientia sed aggravantia. Neque causas hujus impedimenti esse cognitu difficiles, communem videlicet & ubique regnantem avaritiam & ambitionem, sub æquitatis & justitiæ larvis incautos decipientem. Prætexi videlicet occultandæ injustitiæ, ante omnia bonum principem operam dare debere, ne sub specie promptæ administrandæ justitiæ subditi sui bonis suis injuste spoliarentur. Nimiam præcipientiam non nisi injustas sententias producere: Festinandum lente: Audiendum etiam, & quidem sufficienter audiendam esse alteram partem. Quemlibet enim præsumi bonum, & beatos esse possidentes. His prætextibus in suum commodum uti potentes in Republica, tarditatem vero processuum inde oriundam nocere solis pauperibus. Uti enim, juxta commune proverbium, in genere leges in Rebus publicis morbidis sunt instar retium ex filis aranearum contextorum; ita subditum potentem, si reus sit, strenue abuti ordinationibus processuum communiter receptis, & argumento ex communi natura humana desumpto se excusare, reorum esse fugere; contra si actoris partes sustineat homo dives ac potens, tardiositatem communem processus ipsi

non nocere, cum facile possit per potentiam suam sibi ipsi jus dicere, & adeo ex actore reus fieri, aut, si nec hoc commode fieri possit, non difficile ipsi esse, quin aut judicem corrumpat, aut certe advocatum adversæ partis; quod si omnia deficiant, restare supplicationes, & fautores ex Principum comitibus, qui non defuturi sint, quin sub varia justitiæ specie his persuadeant, ut contra receptum communiter ordinem in judicio procedendi, vel judici mandent, ut inspecta brevissime sola facti veritate omnes ambages reo præscindat, vel etiam acta a judice inferiore sub allegatione denegatæ justitiæ avocent, & vi potestatis suæ extraordinariæ per sententiam aliquid de jure aliquid de facto continentem, [durch einen Macht-Spruch] reum condemnent. Accedere commune interesse Advocatorum, sub majori justitiæ specie partes pecunia emungentium, quamdiu tardio, fitas processus per novas ordinationes non præscinditur. Ex advocatis fieri judices, imo & Consiliarios Principum, utrosque locorum pristinorum partes strenue tuentes, imprimis cum & Judices facile provideant, sportulas (sportulas, inquam, dulce nomen & idolum Judicum & Actuarium) valde diminutum iri, si prompta justitiæ administratio introduceretur; Consiliarios autem, etiamsi non sint judices, statim olfacere, non parum damni & potentie eorum & rei familiari illatum iri, si partes alias per quotidianam praxin communiter receptam gravate, emendatæ praxi eorum patrocinio & intercessione non amplius habeant opus. Tandem ipsos etiam Principes, etiamsi de emendendo hoc gravi morbo serio sint solliciti, & ad abbreviationem processuum sincere intenti, facillime posse decipi, cum ipsi damnum quidem ex protractione justitiæ ortum probe intelligant & sentiant; sed tamen medelam a Consiliariis suis expectando, ab his initio annuentibus, deinde moras & dilaciones quarrentibus, denique emendationes novas, vel loco fructus sperati novas & hactenus incognitas litium protractiones producentibus, vel non practicabiles offerentibus,

tibus, insensibiliter decipi, aut alio modo ab optima intentione diverti. Videlicet omnes amare augmenta potentiae & autoritatis suae; Principes vero omnium maxime irritari per varias easque infinitas illecebras, ut desiderent, & valde quidem, acquisitionem absolutae potestatis. Ad hanc autem partim consequendam, partim conservandam multum conducere cautiones, ut subditi, communi consensu ad impedendam principis absolutam potestatem inclinantes. (juxta vulgatum dictum: *divide & impera*) inter se dividantur; porro divisionem istam facillime procurari per juris incertitudinem & prolixitatem processuum judicialium. Sed his tamen non obstantibus sperandum esse, ut fraudes illas potentum haecenus diu desideratam justitiae emendationem impediens divina providentia post breve temporis spatium, specialis & extraordinaria divina gratia, excitato Principe aliquo, consilia pravorum & Machiavellistarum spernente, sit facillime destructura. Tali vero Principi nihil amplius opus esse, quam ut a fido aliquo ministro, etiam non defuturo, vel nova ordinatio celeris processus ex autoribus plurimis, multa egregia subsidia praebentibus colligatur, aut etiam, si fidus iste minister forte studiis non dederit operam, saltem abrogando singula capita, quae haecenus causa protracta justitiae fuerunt, & contraria praecipiendo, & breve tempus finiendarum litium iudicibus determinando, (quod vel intra biennii spatium fieri possit) ex proprio ingenio concipiatur, & ut postea Princeps, rejectis omnibus aliorum querelis & objectionibus strenue eam exequatur, ac contrafacientes gravissime puniat. Ut vero technae potentum eo facilius eludantur, id potissimum operam dandam esse Principi, ut non multum rationi hic tribuat, sed rejecta ratione, utpote corrupta, negotium in fide suscipiat, ac quotidie illud aureum dictum pra. oculis habeat;

Eidentem nescit deseruisse Deus.

§. III.

Alterum eorum, qui cam pro moraliter impossibili habent, & de illa plane desperant.

Contra alii, nec ipsi quidem pauci, etsi numero præcedentibus minores, in alia omnia abeunt, non quidem, ita ut præcedens classis, publice sententiam suam profitentes, sed tamen dum inter amicos se esse putant, & sic cordatius se sensa animi sui sincera eloqui posse arbitrantur, id nequaquam dissimulantes, quod firmiter sibi persuaserint, tantum abesse, ut facilis & facile speranda sit emendatio administrationis justitiæ, ut potius de ea plane sit desperandum, tanquam de re moraliter impossibili. Nimis, inquit, inveterata est illa communis corruptio justitiæ administrandæ; si principiis decencia remedia in tempore fuissent opposita, forte spes esset reconvalescentiæ. Jam ex morbo altera natura facta, quam etsi furca expellas, semper tamen recurret. Vel ipsi qui hanc curam hæcenus ultra seculum susceperunt Principes, & qui consilia scripserunt JCI, & quorum tamen conatus omnis hæcenus fuit frustraneus, impossibilitatem medicinæ hujus palpandam tradunt. Et nulla subest ratio, cur hoc tempore, quo morbus ille vel decuplo gravior est, quam fuit ante seculum & ultra, majorem spem felicioris successus quispiam, qui saltem integræ mentis compos est, suscipere debeat. Argumenta dissentientium maximi quidem ponderis videntur plebi, & iis qui ex honoratioribus præjudicio autoritatis ad superstitionem usque sunt infecti, ac si paulo distinctius ea examines, mox apparebit, eadem nullius plane esse momenti. Falsissimum enim est, quod soli potentes impediunt emendationem istam, cum quotidiana experientia, & plurima ad Collegia Juridica transmissa Acta, testentur, etiam pauperimos, sive Rei sint, sive Actores, finem litium, abutendo ordinationibus processualibus, omni modo impedire & protrahere, neque Advocatis eorum semper id imputari potest, sed clarissima vestigia pertinaciæ vel malitiæ ipsis partibus adscribendæ ex actis apparent, potissimum intuitu eorum, qui, ut juribus pauperum utantur, obtinuerunt, in-

pri-

primis si Actores sint, ubi Advocatorum interesse pecuniarium prope nullum est. Porro antiqua fatis calurnia est, quod Politicorum nomen male audiat, & quod, si eorum, qui contra monitum Doctoris sui se omnibus civilibus negotiis immiscent, sputa lingere & absurdissimas saepe doctrinas exoculari detrectent, vel Machiavellistæ, vel a quibusdam, Zelo adhuc imprudentiore, faventibus hypocritis ac Phariseis, Atheistæ vocentur. Regulæ vivendi & justitiam administrandi quidem planæ ac simplices sunt, sed emendatio corruptæ administrationis justitiæ nequaquam ita simplex & perspicua est. Quod olim in Græcia, in Latio, in Germania prompta administratio justitiæ obtinuerit, nequaquam probat, iterum eam felicitatem obtineri posse. *Fuimus Troes! Fuit Ilium & ingens gloria Dardania!* Consilia illa plurima Doctorum emendandi justitiam tantopere jactata, tantum abest, ut evidentia sint & palpabilia, ut potius, si quis favore & odio vacuus de illis judicare velit, ita de iis dicendum sit, ea esse partim noxia, partim non practicabilia, partim sibi invicem directo contradicentia. Autorum ipsorum alii quidem optimam intentionem gesserunt, & pro statu illorum temporum non inerudite & absque judicio scripserunt; sed præjudicio communi, ac si omnia mala reipublicæ statim per leges contrarias tolli possint, seducti, non senserunt, consilia ista, quæ suppeditant, non posse in praxin deduci: Alii Reipublicæ Platonice idea seducti suavia somnia scripserunt: Alii originem & causas veras mali ignorantes, venena, quamvis absque dolo, & optima fide, pro medicina suppeditarunt; Alii plagium literarium committendo, ex triginta consiliis aliorum conscripserunt trigefimum primum; Alii in singulis lineis monstrant, quod vel judicio, vel ingenio, vel utroque careant; Alii denique magna volumina conscribendo, aut negotiorum methodo metaphysica per quatuor causas enucleando, ac monita, doctrinas, adhortationes, regulas practicas, digressiones impertinentes, testimonia græca, latina, germanica ac aliarum linguarum,

rum, & quid non ² miscendo, plus quam legulificam olepatriidam exhibent; sed solis legulejorum, hodie (apud Protestantés potissimum), non amplius omnipotentium, stomachis & palatis aptam, contra apud plures exactiori judicio pollentes maximam nauseam excitantem. Quod vero dissentientes causam hætenus cum effectu non emendatæ justitiæ adscribant soli malitiæ humanæ, & quod contra propriam conscientiam ex præresi liberrima impediunt consilia salutaria emendandæ justitiæ, in eo satis sensibilibiter profitentur, quod genuinam hominum naturam & essentiam ignorent. Scilicet ex hominibus plerique, cujuscunque conditionis & status, sibi persuadent, dum vitiose & injuste agunt, se juste & virtuose, aut saltem non vitiose agere, multum ex habitualiter vitiosis optant, ut aliter agere possint, sed adfuetudine, tanquam altera natura, & irritamentis aliorum, quasi inviti abripiuntur. Sed esto, solum malitiam humanam & voluntatis vitia impedire promptam justitiæ administrationem, ipsi dissentientes late se diffundunt, ut doceant, omnes potentes, sive Reges, Principes, Consiliarios, Judices, Advocatos, Partes, affectibus variis impediri, ne emendationem illam serio optent, nos vero mox ab initio probavimus, eodem vitio laborare etiam non potentes, viles, pauperes. Ergo totus populus morbo hoc affectus est, ut promptam justitiæ administrationem serio & cum effectu non optet. Quis ergo hic Medicus erit, quis patienti subjecto, quod hic est tota Respublica, & singula ejus membra, persuadebit, ut medicina, etiam si optima & maxime salutari, utatur, eamque in suos usus applicet. Fac etiam, caput, id est principem serio & constanter velle hanc medicinam corpori applicare; ipsi dissentientes concedunt, principem decipi a ministris, inania medicamenta loco genuinorum suppeditantibus, quia videlicet ipsi principes inania a genuinis secernere ipsi ignorant. Adde, quod & sæpissime vel inania vel certe valde incerta ac dubia remedia loco genuinorum ab iis, qui Jovem lapidem

dem

dem jurent, suam medicinam esse optimam, suppeditentur. Verum quidem est, quod sub falso prætextu æquitatis, & ne quis injusti quid per nimis præcipitatum justitiam patiantur, prolixitas hodierna processus in mores introducta fuerit, sed, dum in multis consiliis de emendanda hac prolixitate fere præcepta contraria moribus receptis cumulantur, evidens est, quod consulentes ruant in alterum extremum, tantum non omnia relinquendo judicum arbitrio, qui hoc pacto occasionem nanciscuntur, non satis auditis partibus Reorum, (vel etiam Actorum, quando Rei exceptionibus utuntur,) sententias non pronuntiandi, sed violento & præcipitato motu evomendi. Imo quid verbis opus? Eo ipso, quo dissentientes ad extraordinarium concursum divinum & miraculosum recurrunt, & permutationem rationis cum fide sudent, satis aperte farentur, quod emendatio sit res moraliter impossibilis, id est, ultra vires rationis. Quod erat demonstrandum.

§. IV.

Accedit præcedentibus tertia classis, paucorum qui dem, & qui nec ipsi facile sententiam suam, ob metum potentiaæ utriusque classis præcedentis, publice proponere audent, sed qui tamen nec ipsi rationibus destituti esse videntur. Initio docent, rem non ita facilem esse emendationem justitia, ut prima classis putabat, id quod vel ex ea, quam ipsi de corrupta voluntate totius populi proposuerunt, querela patet. Non sufficit ad facilitatem curandi morbum, ut medicina sit apta ad morbum tollendum, si agrotans laboret nausea incorrigibili, vel non nisi difficillime corrigibili, quæ impediatur, ut medicina ipsi applicari non possit. Certe conditionalis saltem esset ista medicinae facilitas, si scilicet agrotus ea uti posset; at conditionalis facilitas est imaginaria, non realis. Deinde asserunt, argumenta posterioris classis refutare quidem optime sententiam classis primæ, quod cura ista politica sit facilis, sed tamen propterea non probare, quod sit plane moraliter impossibilis, cum

cum id quod non est facile, difficile quidem omnino sit, sed propterea non statim impossibile & desperatum. Curam haecenus a Principibus variis susceptam haud dubie fuisse frustraneam, non quod desint media curandi, sed quod media non apta fuerint adhibita, morbum non pellentia sed augmentia, ac porro etiam, quamdiu ista remedia continuantur, semper fore frustraneam. Quod autem consilia data & scripta attinet, imprudenter quidem asseri, facillima esse remedia ibi proposita, & si non de omnibus, saltem de plerisque autoribus, veram esse censuram classis secundae; interim nec id diffidendum esse, inesse tamen consiliis illis multa vera ac bona, quamvis malis mixta, & dare curas haecenus tentatas & consilia data occasionem multam non solum cogitandi de causis & remediis veris morbi, sed etiam utraque inveniendi, aut certe manuducere istam historiam & lectionem ad inventionem, ac sine ea longe difficiliorem eam esse futuram. Multum etiam contulisse ad infelices successus tentata haecenus curationis, quod non circumspicte satis egerint & Politici & Doctores, sed quod rem crediderint esse facillimam. Propterea tamen non desistendum esse aut plane desperandum. Quin, etsi forte consilia fuerint optima & salutaria, si pederentim fuissent agrotanti Reipublicae applicata, saepius, si non semper, in causa fuisse praecipitatum curae applicationem, sine praecedente prudente preparatione. Quae remedia sunt maxime proficua, si pederentim iis adsuescas, aut in parva quantitate ea assumes, veneni instar nocere, si statim iis, vel in nimia quantitate, utaris. Ergo non desperandum esse, sed saltem negotium cum maiore cura ac circumspectione, quam haecenus factum est, esse suscipiendum. Miracula enim & concursum Dei extraordinarium expectare velle in re, quae remotis praedictis non difficulter ex dictamine rectae rationis deduci, & ad oculum demonstrari potest, esse tentationem nominis divini, ac plerumque indicium mentis extreme agrotantis.

§. V.

Jam quid nos ad ista? Quam sententiam ex his tribus feligemus? Nondum ullam. Neque enim adhucdum clarum & distinctum conceptum habemus de tota controversia, quamdiu non paulo distinctius percepimus, quid haectenus ultra seculum circa emendationem justitiae tentatum, & quid consultum fuerit, cum ad consilia data & emendationes tentatas provocent singula ex istis tribus judiciis haectenus recensitis. Ne tamen hic prolixiores simus, quam par est, & quam permittit tempus ad disputationem hanc destinatum, brevissimis, quantum fieri potest, rem expediemus, seriem temporis secuti, non gentium aut regionum, ubi cura illa incepta vel consilia data sunt, & non separantes historiam emendationis ipsius ab historia consiliorum, sed utramque conjungentes.

§. VI.

Notum est, post diuturnum illud interregnum in Germania saepius frustra tentatam esse introductionem pacis publicae, (des Land Friedens) cum Status conquirerentur de non impariali nec prompta justitiae administratione. Tandem sub Maximiliano I. introducto cum consensu Statuum Regimento & judicio Camerali, coepit pax publica cum majori successu stabiliri. Sed tamen mirandum, qui factum fuerit, ut intra sexaginta annos, novem diversae, correctae, & auctiores semper, ederentur Ordinationes Camerales. Postquam enim prima Anno 1495. Wormatiae promulgata esset, mox anno 1500. Augustae Vindelicorum alia, tum anno 1507. tertia Ratisbonae, quarta iterum Wormatiae anno 1521. quinta anno 1527. Spira, ubi & sexta anno 1531. confecta est, septima anno 1532. Ratisbonae, anno 1533. octava iterum Spira, & tandem anno 1555. nona & omnium prolixissima in tres partes divisa Ordinatio Cameralis, prodierunt. Quamvis vero nondum satis distinctam cognitionem suppeditent Historici Reip. Germanicae qui haectenus prodierunt, quibus ex rationibus singulae istae emendationes susceptae fuerint,

fuerint, facile tamen ipsa toties intra tam breve temporis spatium repetita mutatio argumento est, emendationes tales non ita faciles esse, & jam illo tempore vel insufficientia vel inania plane media ad promovendam justitiam fuisse adhibita.

§. VII.

*Testamen-
tum D. Mel-
chioris ab
Offe.*

- Magis mirandum, qui factum fuerit, ut ista ultima Ordinatio Cameralis anni 1555. non sufficiens esse videretur Augusto Electori Saxonix ad justitiam promte administrandam. Igitur eodem adhuc anno circa ejus finem consilia variorum Virorum Eruditorum de emendando Regimine in universum, & potissimum de sufficiente & prompta administratione justitiæ expetiit. Extrat adhuc in MSC. prolixum & duabus partibus constans Consilium anno 1555. conceptum, de quo, cum id in usum lectionum publicarum ad librum tertium Institutionum Lancelotti (qui de processu civili agit) cum notis suis edi curet Dn. Præses, & jam idem sub prælo sudet, plura hic dicere nolo. Quantum ad sufficientem & promptam justitiæ administrationem concernit, istius Viri consilia præcipue eo tendunt: Leges scriptas esse omnino conservandas & præferendas juri non scripto seu moribus, ne videlicet regentes pronuncient secundum arbitrium proprium. a) Unde cavendas esse erroneas aliorum opiniones, quod leges scriptæ secundum æquitatem sint temperandæ, cum ista æquitas sit plerumque cerebrina; b) quod leges scriptæ sint abrogandæ, & quod earum loco jus arbitrium sit introducendum; cum ob abusum legum scriptarum non tollendus sit earum usus, sed potius abusus corrigendus, c) quæ correctio in monarchia, tanquam optima Republicæ forma, commode fieri possit, si Princeps amet justitiam, & observet tria ejus præcepta, videlicet ut promoveat honorem Dei & veram religionem per introductionem veteris disciplinæ Ecclesiasticæ, & per serias Ministrorum Ecclesiæ conciones pœnitentiales, denique per consensum doctrinalem Theologorum & Pastorum; d) deinde
- a) Part. I. §. 3.
seq.
- b) §. 9. 10.
- c) §. 11. 12.
- d) §. 13. ad
§. 25.

inde ut ipse decenter & virtuose vivat, scilicet prudenter, temperanter, cavendo voluptatem, avaritiam, ambitionem; e) ut domum & familiam suam sapienter regat, intuitu societatis conjugalis, vivendo caste, & cavendo nuptias incestuosas, f) intuitu societatis paternæ, bene educando liberos, & caute seligendo eorum præceptores, qui non solum in pietate sed & in genuina Politica eos informant, g) porro intuitu societatis herilis, studendo prudenter & juste acquisitioni & dispensationi bonorum, ubi varia autor suppeditat consilia Cameralia; h) & conferendo in Aula disciplinam intuitu ministrorum & famulorum; i) denique ita regendo subditos, ut ipsum ament, ut eorum res familiaris in statu florente conservetur. k) Quæ occasione Autor fusius agit de Principis virtutibus politicis, i. e. regendi subditos, scilicet de Pietate, de facilitate ut subditos ipse audiat, de suppressione prudente affectuum, de circumspectione in promittendo, & constantia in servando promissa, de audienda & altera parte, de tuendis subditis adversus latrones & injustos magistratus inferiores, item contra præpositos rei venatoriæ & forestali; de mansuetudine erga quoscunque, etiam externos & inimicos, & vitanda crudelitate, potissimum militari; de cavenda avaritia & prodigalitate; de fortitudine heroica & magnanimitate.

l) Maxime vero ad prudentiam Politicam Principis pertinere cautum & circumspectum selectum consiliariorum & ministrorum, quem plerumque impediunt mala educatio juventutis, etiam in Academiis; omissa admissio juniorum ad consilia senum; frequens & præcipitata mutatio ministrorum. m) Ubi varia monita tradit de sufficiente numero consiliariorum aulicorum, de qualitate consiliariorum intimorum & cavendo ministrissimo, de cavenda ministrorum consanguinitate & affinitate, seditiosa ambitione, dorophagia, infamia, adulatione, copia Secretariorum, de caute seligendo Præsede justitiæ, de cavenda Principi singularitate & nausea audiendi consiliarios, de cautelis in seligendis Præ-

e) s. 22. 23.

24. 25.

f) s. 26. ad

s. 31.

g) s. 32. ad 35.

h) s. 36. ad 58.

i) s. 59. ad 63.

k) s. 64. 65.

l) s. 66 ad 92.

m) s. 93. ad 96.

- fectis provinciarum & districtuum, item Scultetorum; de ministrorum pietate, fideli diligentia, mansuetudine & justitia. n) Hactenus dicta postea Autor applicat in specie ad Provincias, Academias, & judicia Electoris Augusti, potissimum ad Academiam & judicia Lipsiensia. Ad nostrum scopum potissimum pertinet; quod commendet, ut Juri secundum mores Italicos debeant magistraliter legere, relegata ex Academiis methodo legendi ab Humanistis introducta: o) quod inter defectus administrationis justitiæ numeret admissionem unius hominis ad sessionem simultaneam in diversis judiciis; quod judiciorum assessores simul sint advocati; quod officia non secundum merita, sed favorem distribuuntur; quod sententiæ nimis festinanter concipiuntur, partim quia concipientes pluribus officiis sunt adstricti, partim quia in quibusdam judiciis saltem certis anni temporibus judices, & quidem nimis angusto temporis spatio conveniunt, partim denique quia judices non sufficienter causas cum suis circumstantiis ponderant, sed ingenio suo fidentes, nimis præcipites sunt in judicando; quod prolixitas processuum infinita damna pariat; quod ista prolixitas partim oriatur ex multis abusibus judicum quorum remedia varia suppeditat, p) partim ex malitia & ignorantia advocatorum ac procuratorum & illorum multitudine, q) cuius mali etiam medicinam variam consultit, r) scilicet prohibitionem prolixitatis in positionibus; r) curam seriam tentandæ conciliationis inter partes; s) sufficientis spatii in citationibus, & discussionem omnium exceptionum dilatoriarum, & litis ingressum impediendum, t) præstationem juramenti calumniæ ab ipsis partibus, u) promptam sententiarum executionem, x) propositionem non in scriptis, sed viva voce (von Mund aus in die Feder) esse faciendam y) sub pœna præclusi, si singulæ positiones debito tempore non sint in calamus dictatæ, item ne in ultima positione quid novi proponatur, z) denique publicationem novæ ordinationis processualis; a) timendum tamen esse valde, ne optima
- n) s. 97. ad 117.
- o) Part. 2. cap. 8. §. 14. & 15.
- p) d. Part. 2. cap. 15. per integr.
- q) ibid. cap. 16. int. & c. 17. §. 3.
- r) d. c. 17. §. 5.
- s) ibid. s. 6.
- t) ibid. s. 7.
- u) §. 8.
- x) ib. s. 16.
- y) c. 19. §. 1.
- z) ib. s. 3.
- a) ibid. §. 1. & 6.

ma ejusmodi consilia impediuntur per homines avaritia deditos. In criminalibus causis monet, emendandos esse abusus torjuræ, & crudelium carcerum b) &c. c. 20. §. 5. 6. 7.

§. VIII.

Idem Elector Augustus maxime sollicitus de incertitudine juris tollenda, cum condere institueret Constitutiones ex- Consultatio-
zaris quoque gentibus postea commendatas, præcepit Collegiis JCo- nes Constitu-
zum Saxonum, ut in commune consulere, & sententias juris dis- tionum Saxo-
sidentes inter se conferrent. Quod quidem institutum tam feliciter nicarum.

cessit, ut causam dederit Consultationibus, que vocantur, Saxo- c) sunt verba
nicis que anno 1572, exhibita Electori Constitutiones eodem di- Dn. Bergeri in
vulgatas anno, maximam partem, effecerunt. c) Plures circum præfat. ad Ele-
stantias ad historiam harum consultationum pertinentes in cha discept.
venies apud Danielem Mollerum. d) Ipsæ consultationes an forens.
tequam publicarentur, mysterii loco habite sunt, e) post pu- d) in com-
blicationem, Francofurti, anno 1599. & 1608. in tribus To- ment. ad præ-
mis factam, non parum perdiderunt de valore pristino, ut fat. dict. con-
communiter fieri consuevit, si quæ hæctenus arcana fuerunt, stant.
publici juris fiant. e) Typogr. in
alloc. ad le-
ctor.

§. IX.

Anno 1581. prodit Francofurti in idioma Germanico secunda editio instructorii judicum, (germanice, Richter Büchlein) Nicolai Vigehii, JCo ex aliis scriptis juridicis notissimi. Summa præfationis eo tendit; incertitudinem juris, & præcipue neglectum juris Justinianeæ esse causam pe-
ne omnium malorum, Imperium Romano - Germanicum afficientium, inprimis auctæ potentia Imperii Turcici, & decrementi Imperii Constantinopolitani & Romani, & quod non multum absuerit, quin Clerus ac Monachi, sup-
presso per Jus Canonicum jure Justiniano, acquisiverint imperium Romanum. Neque post reformationem rem fuisse ad meliorem statum perductam, postquam loco JCo-
rum Oratores populo syadeant, non sine applausu, judicem non esse adstrictum ad jus scriptum Romanum, sed eum potissimum æquitatem sequi debere, ipsi vero jus pro libitu dispu-

Nicolai Vigehii Instructorii Judicum.

disputationibus suis explicando, maximam juris incertitudinem introducant. Oratores exemplo Demosthenis & Ciceronis semper nocuisse Reipublicæ, atque adeo non sine ratione in Imperio Turcico, & olim etiam aliquando in Romano, Oratoriam artem fuisse prohibitam. Comparandos esse Oratores ejusmodi medicastro (Den Theriacs-Krähmern) rusticos & alios de plebe decipientibus, JCros genuinos, Pharmacopolis genuinis. Ignorare Oratores genuina judicandi principia, in eo consistentia, quod in omni causâ disceptatione totum negotium redigendum sit ad argumentum seu Syllogismum; ad quod non nisi negando vel distinguendo respondendum sit; & quod judex probe cognoscere debeat duplicem statum officii sui, in quo videlicet id consistat, ubi de jure, & ubi defacto controversia est. Inter Oratores & JCros esse eandem differentiam, quæ est inter Patrones causarum & judices; Oratores omnia disputando confundere; & in causa esse, ut processus possint ultra decennium vel vicennium protrahi; JCros operam dare, ut lites finiantur. Ipsum scriptum continet duplicem judicis instructionem paucis & perspicuis regulis constantem, & variis exemplis selectis illustratam, unam, quid attendendum sit judici intuitu litis contestationis, alteram intuitu probationis, utrobique tam intuitu juris quam facti controversi, quæ omnia potissimum ex regulis Logicis seu Dialecticis deducuntur & applicantur. Adjectus est huic secundæ editioni Dialogus inter Oratorem & JCtum super hoc auctoris scripto, in quo Auctor falsè & cordate respondet Advocatorum censuris & objectionibus adversus istum libellum suum, & inter alia notat, Oratores ab Academicis, JCros a Stöicis ortum ducere; oratoribus deberi, quodiam illo tempore, religio, ius, Medicina, Dialectica & aliæ artes liberales incertæ redditæ & in dubium vocatæ fuerint;

f) p. 161.
g) p. 182. seq.
h) p. 188.

f) libellum articulatam & multitudinem articulorum in libello & in exceptionibus esse causam prorogationis litium, g) idem dicendum, de litis contestatione generali; h) Oratores

tores illorum temporum maxime fuisse exosos Nobilibus; *i*) p. 194
 jam illo tempore processus durasse 20. 30. & plures annos,
 & in singulis conventibus imperii fuisse deliberatum sed fru-
 stra de hujus mali emendatione; *k*) faciliorem esse emen- *l*) p. 197.
 dationem religionis quam jurisprudentiæ, cum Principes fa-
 cile possint carere Clero & Monachis, minime vero Orato-
 ribus. *l*) In Hungaria, quamdiu in judiciis jus quidem Ro- *l*) p. 198.
 manum, sed absque Glossatorum allegatione, in usu fuerit,
 causarum dijudicationes fuisse faciles, quam primum autem
 Matthias, Rex Hungariæ; ducta in matrimonium filia Re-
 gis Neapolitani Jctos in Glossis eruditos attrulerit, & eorum
 ductu processum in formam artis redegerit, leges in infinitum
 fuisse multiplicatas & auctas, ut tandem Rex coactus
 fuerit antiquum modum procedendi introducere. *m*) p. 199.

Idem Nicolaus Vigelius consultationem de abbrevi- *Ejusdem*
 andis litibus & ratione judicandi de causis forensibus edi- *Consultatio*
 dit, eamque *Methodo Juris Civilis* adjunxit, unde eam de- *alia de ab-*
 scripsit Paulus Matthias Wehnerus. *n*) Conscripta est vero *breuiandis*
 similiter a Vigelio post annum 1586. cum in mea editione *litibus.*
methodi Juris Civilis illo anno edita non inveniatur. Con- *n*) in Obser-
 queritur ibi Vigelius, quod in scribendis cautelis & libel- *vat. voce Ju-*
 lorum formulis occupentur, & ita Advocatos ac Procurato- *litiz-Wehner.*
 res instruant omnes, judicem nemo, qui ab Advocatis nunc
 in hanc nunc in illam sententiam raptus nesciat, quando
 disputationes in causa permittendæ sint, quando contrain-
 hibendæ, adeoque sæpius dilationes ex levissima causa det,
 & ita inter advocatos & procuratores, ut asinus inter simias,
 sedeat. Quare omnes judiciorum reformationes ad litium
 diuturnitatem tollendam inutiles fore, nisi prius reformetur
 judex. Triplicem judicandi rationem in usu esse.
 Primam *o*) cum judex primo de actione, tum de exceptione *o*) cap. 2. p.
 ne inquirat, quæ actio vel exceptio sit intentata & propoli- *322. seq. ap.*
 ta; an ea de jure subsistat, vel actionem de jure excludat; *Wehner,*
 denique an factum actionis vel exceptionis cum omnibus
 circum-

circumstantiis & requisitis sit probatum. Hunc processum, quod adducto exemplo declarat, ob nimiam ejus prolixitatem, produxisse libellos articulatos, articulos defensionales, replicatorios, duplicatorios, triplicatorios; item responsiones singulariter singulas, articulos additionales, additionum additionales, elisivos, elisivorum elisivos, probatorios, reprobatorios, interrogatorios generales & speciales. Nasci etiam hinc litium incertitudinem & immortalitatem, ex immortalitate ingentem & immensam litium cumulationem; (non, ut vulgo creditur, litium diuturnitatem ex earum multitudine.) In secunda judicandi ratione *p*) Judicem sibi proponere facti speciem ex actis hinc inde collectam secundum varias circumstantias, quis, quid, ubi &c. antecedentium item & consequentium, & de his omnibus & singulis iudicem non aliter ac Advocatum omnes causæ angulos inquirere, & hinc motum quandam animi concipere, quo vel ad condemnandum vel ad absolvendum reum commoveatur. Loco status controversiæ observare hanc quæstionem finitam: Utrum ex proposita causa condemnandus an absolvendus sit reus; quæstiones infinitas, quibus de genere universo quæritur, parum attendere, sed potius manere in personis & temporibus in specie specialissima. Cum vero circumstantiæ sint varix & multiplices, & animus iudicis nunc in hanc, nunc in illam inclinet, tandem ex incerto quodam animi motu potius, quam ex vero eum pronunciare, & inde etiam alium iudicem aliter solere pronunciare. Ergo apud hos iudices maxime locum esse oratoriis virtutibus. Unde Vigelio hac iudicandi ratio quidem in extraordinariis causis, quarum ius magis ex arbitrio iudicis, quam ex auctoritate legis pendet, videtur locum habere, sed in ordinariis iudiciis ineptissima esse, quia omnes circumstantiæ pertineant ad inveniendum (scilicet genus actionis, exceptiones, replicationes, duplicationes, probationes &c.) id est ad Advocatos, nequaquam vero ad Iudicem, utpote qui de inventis & ab Advocato propositis iudicat

dicat, neque adeo illi opus est, ad circumstantias respicere, sed ad ea, quæ ex circumstantiis desumpta & ab Advocatis adducta sunt, eaque in argumentationum formas redigere & sic de iis iudicare. Ergo restare tertiam iudicandi rationem q) cum videlicet iudex omissis primo (utpote infinitas probationes exigente) & secundo modo, quarat, in quo summa controversiæ, quæ probatione indigeat, consistat, & loco circumstantiarum respiciat ad ea, quæ ex circumstantiis producta sunt, uno verbo, ad statum causæ, (quod etiam Quintilianus Oratori suo commendat). Igitur inspiciendum esse ante omnia, quam actionem instituerit actor, non quidem intuendo nomen, sed rem ipsam, hoc est, quid petitum fuerit, ex qua causa & quo iure, & hæc ob certius iudicium in formam Syllogisticam esse coniicienda, atque adeo videndum, utrum Reus vel maiorem, vel minorem neget, ut appareat, utrum controversia vel de iure vel de facto sit. Quod si reus non neget, sed exceptionem opponendo distinguat, tum iudicem pergere ad replicam, ut appareat, quid actor intuitu exceptionis neget, & ita porro. Nam quamdiu saltem partes distinguendo ad actionem vel exceptionem respondeant, nullum formari posse statum controversiæ, sed saltem, si aliquid vel intuitu actionis, vel exceptionis, vel replicæ &c. negetur. Statu causæ invento i) iudicem secundo loco probationes respicere, atque videlicet probationes susceptæ sint necessariæ, vel minus, & utrum probatum fuerit, quod probari debebat. Si in iure controversia consistat, considerare iudicem leges & rationes adductas, & sequi leges, constitutiones & consuetudinem loci in pronuntiando, nec distinguere lege non distinguente, etiam si forte sua ratio aliud suadeat; erubescere iudicem sine lege loqui, nec prudentiorem lege velle videri, excerptis causis extraordinariis, & in ordinariis, illo casu, si evidens & certis argumentis constans æquitas id suadeat. Si de facto ambigatur, tum recte iudicem sequi, quod sibi creditibile videtur; cum facti quidem quæstio, non vero auctori-

- 1) c. 6. p. 329. toritas sit in arbitrio iudicis. Tum monstrat, 1) omnes controversias ad universi generis vim & naturam esse referendas, h. e. non querendum esse e. g. Utrum Sempronius, cui de emtis adibus domini quæstio movetur, Titio Actori cautionem idoneam de præstanda evictione offerent, pretium conventum solvere teneatur, nec ne, sed in genere, utrum emtor venditori, positis istis circumstantiis, ad id teneatur. Quem in finem 1) melioris illustrationis & probationis gratia prolixum locum ex Cicerone 2) adducit, & 3) lib. 2. de Oratore, quod hæc tertia judicandi ratio sit omnium compendiosissima, ostendit. 4) Tum pergit ad causas extraordinarias, 5) c. 8. p. 332. 6) id est, eas, in quibus lex nihil certi definiat, sed jus iudicis arbitrio definiendum committat, ut in criminibus extraordinariis, & causis omnibus ex officio iudicis dependentibus; & tunc ait, non sufficere illam judicandi rationem tertiam, sed iudicem debere considerare causam facti, personam, locum, tempus, qualitatem, quantitatem & eventum &c. Denique monet, 7) etiam in ordinariis quandoque causis licere iudici non adspicere statum causæ & disputationes Advocatorum, sed ipsius causæ circumstantias; videlicet, si actio vel exceptio ipso jure nullæ sint &c.
- 2) c. 10. p. 339.

Petri Friderici Mindani
consilium de
emendatione
Cameræ.

1) de quo vide
plura in Frehe-
ri Theatro &
Deckhenni Vin-
dic. jur. Ca-
mer. p. 49. f.
*) in Dissert. de
cultu juris Ca-
meralis, vindi-
cæ ejusdem
& Friderici I. temporibus, a)
præmissa, p. 58.
a) ap. Wehner,
p. 337. seq.

b) p. 340. f.

§. XI.

Huic Nicolai Vigelii 1) consulationi subjicit Wehnerus consilium Petri Friderici Mindani, excerptum ex hujus præfatione ad tractatum de processu Camerali extrahendo, & quem librum cum ad manus non habeam, non possum accurate dicere, quo anno Mindanus scripserit, neque de eo hæctenus alibi præterquam apud Deckherrum *) aliquid inveniri. Mindanus vero, præmissa brevi delineatione factorum juris Romani ac Ictorum Romanorum sub Augusti, Hadriani, Alexandri, Constantini M., Caroli M., Ottonum & Friderici I. temporibus, a) breviter etiam recenset Cameræ imperialis b) institutum, incrementum, constitutionem vel economiam ab anno 1495. usque ad annum 1570.

Porro

Porro refert, multos conqueri c) de splendido, illustri & o p. 343. l. magnifico hoc Camerae Collegio, amplissimis sumptibus magnifice sustentato, & generali oppressorum refugio, quod paucissimi verum solatium plenamque de lite victoriam deportent, & quod paucissima causa definitiva & finaliter ibi expediantur, litibus integras litigantium aetates longe excedentibus, cum etiam de formalibus appellationum super solo devolutionis puncto & similibus integro saepe vel decennio, vicennio, vel tricennio disputetur. Hinc operae pretium esse, causam hujus rei recte intelligere, intellectam corrigere, correctam de foro exterminare. Illud indubitanum esse, ab omni avaritia, sordibus & corruptione pecuniaria Camerae Consistorium alienissimum, innocentissimumque esse, fama & honoris periculo certissimo imminente ei, qui vel cum litigantibus colludere, sententiasque auro vel vendere, vel suppressere auit, & neque partes neque Procuratores scire posse ex lege & ordinationis praescripto, quoniam ex assessoribus in causa sint relaturi; hinc fieri, ut etiam contra potentissimos aequae liberrime pronuncietur, ac contra inferiorem aut pauperiorem aliquem. Quinque tamen ab Autore numerantur causae immortalitatis litium, *Primum* partibus litigantibus adscribendam esse, regulariter ob pertinax vincendi studium, causam suam tot exceptionibus, replicis, duplicis &c. ornando, vera celando, falsa suggerendo, litem protrahentibus. *Accedere secundam*, nempe Procuratorum & Advocatorum perveraciam & malitiam, non raro ostentandi ingenii causa gloriantium; nullam causam tam bonam esse, quam pervertere & laxare, nullamque contra tam pravam & desperatam, quam ornare & sustentare, imo ad victoriam usque defendere non valeant; & notam esse non paucis querelam Procuratoris cujusdam, in agone mortis saepe iteratam: *O juramentum calumniae!* *Tertiam* causam esse tardiosum procedendi modum, etiam in Camera, ita ut miserae partes de immortalitate litium nihil vel parum remitti quererentur, omnibus quorundam facultatibus in processum

cessum consumtis, quibusdam de jure suo etiam liquidissimo decedere potius cupientibus, quam in tædiosissimam processuum arenam condescendere. Neque emendatam esse istam tædiositatem per nuperum 23. Nov. Anni 93; (unde constat, hoc consilium post annum 1593. sed verosimiliter adhuc durante seculo decimo sexto conscriptum fuisse,) commune decretum Statuum, utpote quod necessitatem non imponat litigantibus. *Quartam* causam esse causarum multitudinem, vel ideo non mirandam, quia in Imperio unicum saltem præter Aulam Imperatoriam sit Judicium Camerale, cum contra Galliæ Regnum, etiamsi dimidiam circiter Germaniam sui amplitudine adæquet, septem Parlamenta summae Tribunalia habeat. *Quintam* denique causam querendam esse in ipsis iudiciis. Multos enim admirari, qui fiat, ut post conclusionem in causa adhuc longiore periodo quam antea res indecisa nihilo minus hæreat. Quamvis enim multitudo litium & causarum referendarum hic adduci possit, & assessorum Camerae diligentia assidua in omnium oculos incurrat; tamen non esse etiam inauditum, interdum in referendis causis & ferendis sententiis, præcipue definitivis moram ex alia aliam trahi, excusationibus hinc inde conquisitis. Accedere, quod Assessoratus officium perpetuum non sit, multis ad hanc dignitatem quidem adspirantibus, sed eum saltem in finem, ut ita dignitate & experientia aucti, majus postea apud vel Principem vel civitatem aliquam Imperii lucrum facere, majoresque loco esse possint, ut ita novis assessoribus minus exercitatis succedentibus multa cause inexpeditæ maneat. In aliis insuper iudiciis in Imperio, iudicium culpæ & vitio recte adscribi, quod in eadem sæpe causa aliquot, iisque non paucis, decretis latis, nihil tamen, quod ad rem ipsam faciat, decrevisse tandem videantur. Et sententias, quæ definitivæ esse debebant, ita non raro concipi, ut, etsi pars publice Deo gratias agat, & finem se affectam gaudeat, tamen adversarii oppositionibus executio suspendatur, & iudiciorum sancti-

sanctitas, justitiæ & æquitatis divinitas proficiatur & illudatur. Hanc non solum de Germaniæ, sed & de Galliæ & aliarum nationum judiciis esse querelam. In Imperio autem nostro, cum sapientissima Camera tam quoad personas, quam processum sit ordinatio, huic malo facile subveniri posse, si modo causarum multitudo in duo adhuc summa Collegia Camera Spirensi paria divideretur, quorum alterum nullis quati sumtibus novis Rothwilæ confitui possit &c.

§. XII.

Sequitur apud Wehnerum d) consultatio de litibus abbreviandis ex præfatione Decisionum Hermanni Esaiæ Rosfacorbi defunta. Quis Autor sit, dicere nequeo. Ignorat etiam Deckherrus, e) verumne hoc Scriptori nomen sit, an adscititium, collocat tamen eum inter scriptores seculi decimi sexti. Quicumque vel qualiscunque Autor fuerit, poterat Wehnerus illam consultationem omittere, cum ejus Autor impudentissimo plagio tantum non de verbo ad verbum eam descripserit ex consultatione præcedenti Frederi Mindani, nisi quod hujus prolixioem discursum in pauciora verba contraxerit, & multa ibi dicta omiserit, potissimum vero operam dederit, ut ulcera Camera cordatius paulo a Mindano notata, nequaquam tangerentur, unde causam tertiam protractionis litium, a Mindano procedendi modo, & quintam ipsi judicibus & assessoribus imputatam, sicco pede transilit.

Hermanni Esaiæ Rosfacorbi consulta-
tio.
d) p. 347.
e) dict. diff.
p. 51.

§. XIII.

Pergo ad seculum decimum septimum, ubi primo loco occurrit Antonii Fabri consilium, Codici ejus (Anno 1605. s) ad lib. 9. ut ex præfatione apparet, prima vice publicato) insertum, f) & a Wehnero etiam relatum. g) Putat Faber, lacrymis sanguineis descendendum esse, Christianam Rempublicam a Sancto Spiritu edoctam, quod totius legis perfectio in Dei proximi que dilectione consistat, ea tamen laborare infania, ut litium & criminalium & civilium diuturnitate & tædioso

Consilium
Antonii Fabri.
s) ad lib. 9.
Cod. tit. 23. Ut
int. cert.
temp. crim.
qu. termin.
f. m. 1092. ad
1098.
g) ibid. a. p.
304. ad 322.

tate ipsa infelicissima reddatur, eaque miseria Paganorum infelicitati hac parte sit anteponenda, cum tamen nos Christiani Paganis ingeniosiores videri velimus, & simus. Nullam prope apud nos domum, nullam familiam esse, quam non lis aliqua continuo perpetuoque motu exagitet, etiam de re minima & prope nullius pretii. Tanti mali causam in procuratores, advocatos, iudices, quod quidem a plerisque fieri soleat, non esse detorquendam, ne quod aliorum singulare vitium est, in universi ordinis invidiam temere detorqueatur. Quoniam vero vix sperare liceat, remedio ullo unquam fieri posse, ut litium materia radicitus evellatur ex animis hominum, optandum saltem esse, ut litigandi forma possit excogitari, quæ vel repugnantibus litigatoribus, possit facere, ut spatiis temporum brevioribus lites concluderentur, exemplo Justiniani criminalibus biennii, civilibus triennii metas præstituentis. In criminalibus quidem non esse difficile assequi illud biennii spatium; at in civilibus rem esse difficiliorem, cum in his non tantum, ut in criminalibus, sit iudicium arbitrium, neque sperandum esse, ut tale quid unquam obtineri possit, nisi summorum Principum auctoritas opem ferat. Atque Senatuum Sabaudicum, etsi litigandi præscripto ritu, & singulis pene diebus variis Senatusconsultis, pro emergentibus quotidie casibus huic malo obviam ire voluerit, nihil tamen ob litigantium insaniam effecisse. Ipsum Fabrum observasse, tanti hujus mali esse causas omnino duas; Unam, quod litigandi consilium plerique suscipiant, quasi necessarium, qui, si ad transigendum vel compromittendum aut inuitarent adversarium, aut ab eo inuitarentur, facile negotium sine lite deciderent: Alteram, quod, qui litigent, siue actores sint, siue rei, sic litem tractare soleant, quasi ad eos nihil pertineat, sed ad alia interim diuerentes negotia, post trimestre id faciant, quod primo ipso die, si velent, præstare possent & deberent. His mali causis igitur duo remedia ante omnia constitui oportere. Primo, ut com-

compromissi & transactionis prius quam litis viam tentare litigatores jubeantur, quod in Gallia inter agnatos & cognatos districtè observari jussum etiam inter ceteros aequissimum esse, cum inter universos homines natura suam constituerit cognationem, fides vero Christiana multo majorem inter Christianos; Deinde, ut litigantes de lite, statim atque mota sit, tanquam de re maxime seria & importuna cogitent. His duobus observatis, nullam litem tam longam esse, quam non tertio aut quarto, aut ad summum sexto mense finitam audiremus. Judicum fere omnium errorem esse, quod quasi misereantur litigatorum, tot dilationes eis concedendo. Crudelem istam esse misericordiam, quæ quemadmodum litigatoribus favendo lites fovet, ita occasionem proverbio dedit: litigando jus acquiri; Dilationes, quot plures sint & longiores, eo magis negligi. His fundamenti loco præmissis consilium dat Antonius Faber, quo pactò receptus ordo processualis emendari possit, ne processus ultra sex menses duret, proponendo formulam ejusmodi ordinationis quadraginta articulis inclusam. Facile prævideri potest, quod ea potissimum in præscripto tentamine amicalibus compositionibus, & abbreviando tempore alias in citationibus, responsonibus, exceptionibus, probationibus consueto consistat, de qua adeo hoc loco non erit opus, ut prolixius disseram, cum hæc dispectio commodius alii occasio- ni reservari possit.

§. XIV.

Anno 1606. edidit Georgius Obrechtus Argentorati *Georgii Obrechtii Consilium Politicum & Camerale, rectoris Consilium.* in idiomate Germanico Consilium Politicum & Camerale, *rectoris Consilium.* quod etsi primario ad augendum fiscum Principis directum sit, inter alia tamen suppeditat etiam i) medium augendi reditus Principis, in administratione justitiæ observandum, unicum quidem in multa pecuniaria abutentium administratione justitiæ consistens, sed in sensus incurrens omnium, quod nullam sit efficacius ad radiositatem litium coercendam, si modo jam diu in praxin deductum fuisset, *h) Von Verbesserung Land und Leute. i) tit. 9. p. 84. seq.*

D

aut

aut adhuc in praxin deduci posset. Nimirum vult, dictari debere a Principe certam mulctam (1) iudicibus male justitiam administrantibus, dona a partibus accipientibus, aut iis consilia dantibus, aut arcana iudicii non tacentibus, aut processum vel sententias dolo malo protrahentibus: (2) Advocatis ignorantibus & per stupiditatem suam causas partium suarum corrumpentibus, ineptam libellum formantibus, intempestive dilationes petentibus, aut alio modo jurgia protrahentibus, verba injuriosa proferentibus, de quota litis paciscentibus, in referendo excessus in actis commissos tacentibus; (3) Procuratoribus, qui annum honorarium a partibus exigunt, conprocuratoribus suis partes abalienant, adversariorum mandata suscipiunt, postquam partis alterius arcana expiscati fuerint; qui non parent sententiæ meliorem legitimationem injungenti, aut defectum legitimationis non tempestive objiciunt, qui sub spe rati interim negotia partis agunt & intra proximam promissam legitimationem non proferunt, qui alios substituunt, aut se substitui patiuntur sine debita informatione de causa, qui libellum ineptum Advocato non remittunt, sed iudici tradunt, qui alterum loquentem interrumpunt, verbis injuriosis utuntur, aut scripta non subscribunt, qui scripta in iudicio proponunt non correcta nec legibilia, & in aliis ibi recensitis casibus: (4) Partibus in iisdem capitibus adversus ordinationes processuum peccantibus. Quod actionem injuriarum in specie atinet, consulit (5) ut actor proponendo actionem statim certam pecuniæ summam in iudicio deponat restituendam ipsi a Reo, si vincat, sed in penam temerarii litigii, salvo reliquis pœnis, in iudicio relinquendam, si Reus fuerit absolutus, idque consilium postea etiam (6) ad reliquas actiones extendit. Eandem mulctam (7) esse augendam, si actor postea litem derelinquat, item (8) si temere appellatum fuerit.

§. XV.

Anno 1607. edidit Autor anonymus discursum in lingua Germanica conscriptum, quomodo administratio justitiæ sit emendanda; quem & ipsum Wehnerus inseruit suis *Observationibus*. i) Quis Autor sit, ignoro, nec Wehnerus nominat, sed solum Practicum & Jctum celeberrimum vocat. Et quamvis, nescio unde, eum sub nomine Iohannis Biardi citer B. Strykius, k) tamen nec Biardus iste mihi cognitus est. Summa discursus est sequens. Maxime inter est Reip. promte justitiam administrari, l) Sunt in Germania multæ leges & Ordinationes processuales. Interim processus protrahuntur vitio Advocatorum & Partium, Ordinationibus istis abutentium. Ostenditur tarditas processuum in prima instantia secundum processum tum in Imperio usitatos m) ad minimum ultra octennium durans, n) sæpe vero ultra 10. 12. 15. & plures annos, cui accedit in prima instantia nova protractio litis per leutationes plane inutilis. In secunda instantia o) appellationis ad superiorem, in singulis provinciis regulariter impendendum est octennium vel etiam decennium. Cum denique ad Cameram Imperialem appellatum est, p) sive in tertia instantia, durat regulariter processus ultra 30. annos; & tandiu etiam in causis simplicis querelæ vel denegatæ justitiæ, sæpe etiam ad 50. annos. Item in causis mandatorum. Porro multitudo actorum & causarum in Camera in causa est, ut vix intra 20. annos post conclusionem sententia publicetur, ubi etiam simul agit de multitudine & abusu revisionum. Cum autem hoc modo foveantur calumniantium iniquitates, non expellantur, q) & adeo Rei gaudeant de apertura processuum, maxime medicina opus est. Initium faciendum est a Revisionibus, constituendo novos revisores, facta tamen interim post præstitam cautionem executione sententiæ. Deinde expediendo omnes causas ad definiendum conclusas, additis in hunc solum finem novis quibusdam assessoribus extraordinariis. Tertio condemnando, fridam

Autoris anonymi Discursus germanici

i) p. 350. seq.

k) disput. de process. ab. brev. per pœn. mendac. §. 5.

l) Wehner. d. p. 350. seq.

m) p. 351. seq.

n) p. 356.

o) p. 357.

p) p. 358.

q) p. 360.

- vole appellantes in expensas & multam pecuniariam. Tum processus receptus r) abbreviandus est tam in Camera, quam in iudiciis Statuum, & quidem non particulatim, sed totaliter, ante omnia tollendo veram & principalem causam prolixitatis, in eo consistentem, quod partibus permittatur ad nauseam de jure disputare, unde oriuntur prolixæ disputationes etiam de ipsis responsionibus, an recte, id est, jure factæ sint, item prolixæ disputationes super iis, quæ partes consententur, & de probationibus circumstantiarum negatarum. Hoc malum peperit sportularum judicialium augmenta, ob auctum laborem judicis in separatione plurimorum inutilium a paucis utilibus. Præter istam capitalem causam sunt & adhuc aliæ, quæ ad nihil, nisi ad protractionem justitiæ, utiles sunt, adeoque omnino abrogandæ, veluti leutationes, item in instantia Appellationis admissio novorum articulorum, responsionum, probationum &c. Quod vero primaria causa corruptæ justitiæ sint allegationes & disputationes de jure, inde probatur: s) Ad omnes, sententias judiciales requiritur (1) factum, hoc narrant partes, (2) facti veritas, quam docent vel confessiones vel probationes, (3) jus, quod ex facto oritur. Hoc scire debent iudices, non discere id a partibus, uti medicinam non discunt medici ab ægrotantibus. Ad priora duo sufficit processus brevis. Hic quomodo sit formandus in prima instantia, delineatur ab autore, t) finiendus vel intra annum, vel diutissime intra triennium, u) rejecto omnino Leutationis remedio, vel certe brevissime sine concessione novæ instantiæ a iudice expediendo. Sequitur delineatio processus in instantia Appellationis expediendi post introducta acta primæ instantiæ ad minimum intra biennium, x) ut adeo tam in prima quam in secunda instantia conjunctim ultra quinquennium processus protrahi nequeat. Prolixitatis in tertia instantia, id est in Camera, causæ sunt vel communes, eodem modo removendæ, vel peculiare, ortæ partim ex multitudine causarum, de qua jam supra actum, par-

r) p. 363.

s) p. 367.

t) p. 368.

u) p. 373.

x) p. 375.

partim ex magnitudine productorum, cui occurrendum per prohibitionem disputationum de jure, partim ex Assessorum omnium presentia in conventibus quotidianis, cui obvieniendum per multiplicationem assessorum & distributionem in tot judicia, vel quot sunt circuli, vel ut ad minimum in duobus circulis unum ejusmodi iudicium instituat, non tamen a iudicio Camerali separatum y) & ab eo independens. Concipienda igitur erit ejusmodi nova ordinatio eaque communis & uniformis in omnibus etiam iudiciis Statuum imperii z) prohibitis omnibus disputationibus de jure, & jubendo, ut pleraque, exceptis tamen excipiendis ab autore recensitis, proponantur viva voce, non in scriptis. Juramenta etiam a) dandorum & respondentorum ab ipsis partibus esse prestanda, ad minimum constitutis ad id Commissariis; item juramenta calumnie, non solum a partibus & procuratoribus, sed etiam ab advocatis esse exigenda. Ante omnia curandum b) ut iudiciis prestantur homines idonei, virtuosus, ac justus, iisque sufficientia salaria constituenda. c) Acta non collegialiter legenda, nec privatim d) & obiter, sed a referente & correferente relatione in scriptis secundum methodum ibi memoratam formandæ cum rationibus juris & allegatione legum, eaque actis jungendæ, quod & a Facultatibus & Scabinatibus observandum. Personæ judiciales & earum ministri in officio protegendi, & executiones denique sententiarum sunt promovendæ. Postea progreditur ad defectus iudiciorum criminalium e) & horum emendationem per constitutionem iudicum juris gnarorum, per mitigationem carcerum f) & reorum sufficientem sustentationem, per consultationes Ictorum super tortura, per abrogationem des Sang-und Schließ-Besdes. g) His ita discussis respondet autor objectionibus variis h) (i) non sperandam esse emendationem ob inveteratam ubique observantiam. (Qua occasione digreditur Autor & consilium dat de novo corpore juris conficiendo, i) quod non multo majus futurum sit quam cor-

- pus Juris Justiniani, scilicet absque Glossis, quem in finem valde commendat Nicolaum Vigelium, & objectionibus respondet. Consultit etiam, ut studiosi juris k) debita diligentia incumbant studio Dialecticæ & Philosophiæ moralis. Denique quædam de requisitis l) eorum, qui ad consilia de emendanda justitiæ administratione sint adhibendi, monet. (1) Per consilium ab autore datum m) nihil aliud intendi quam contentum Jurisprudentiæ & Jctorum, (ubi fufius ostendit n) genuinam differentiam inter verum Jctum & Rabulam, & quod o) Rabularum vitia non imputanda sint ordini Jctorum.) (2) Consilium autoris p) quod Advocatis interdicens sit allegatio & disputatio de jure repugnare expressis verbis Ordinationis Cameralis: q) (4) Processum non posse abbreviari r) sine maximo præjudicio Advocatorum ob multitudinem Clientum & causarum: (5) Esse ad minimum maxime distinguendum s) inter causas leviores & quæ sint magni momenti, quæque non ita cito ac leviores expediri queant: (6) Cui usui futuri sint Jcti, t) si jura non sint alleganda, nec de eo disputandum? (7) Unde in posterum u) Jcti & Advocati panem sumere debeant? (8) Unde sumendi x) Jcti apti & sufficientes ad expediendum consilium ab Autore de revisionibus & formandis sententiis definitivis datum? [9] Unde sumendæ y) impensæ ad Emendationem ab Autore consultam necessariæ? z) usque ad Cui ultimæ objectioni removendæ multum operæ impendit, z) & quædam immiscet etiam de sportulis & harum usu, a)
- k) p. 401.
l) p. 403.
m) p. 404.
n) p. 405.
o) p. 407.
p) p. 409.
q) *Pact. 3. tit. 4. s. Was aber*
r) p. 412.
s) p. 413.
t) *ibid.*
u) p. 414.
x) p. 415.
y) p. 416.
z) usque ad p. 427.
a) p. 426.

§. XVI.

Emendationes varia in Gallia tentata.

Antequam ulterius progrediar in recensendis consiliis, pauca quædam notanda sunt de emendatione justitiæ ad hæc tempora tentata. Jam in seculo decimo sexto in Gallia a Carolo IX. (qui regnavit ab anno 1560. ad 1574.) imperatum fuit, ut, qui alteri litem intenderet, duos coronatos deponeret, eosdem ab eo, quem judicio superasset, recuperaturus, aut suæ temeritatis, si vinceretur, justam pænam

nam laturus. Et hoc judiciario veltigali vix ullum afflictis
 Erarii opibus & regno Gallia: innumerabili litium multitu-
 dine oppresso, splendidius excogitari potuisse Bodinus b)
 asserit. Porro cum paulatim usus juris Romani in Galliam
 introductus fuerit c) & ita in quibusdam locis in forum re-
 ceptus partim occasionem dederit distinctioni inter provin-
 cias juris scripti, & consuetudinarii, d) non solum multa
 ineptia, justitia: administrationem retardantes, ex mixtura
 juris civilis & consuetudinum Gallicarum se hinc inde infi-
 nuarunt, e) sed etiam frequenter dissenserunt JCU Gallia:
 & communi, pro cuius usu sit praesumptio, haberi debeat. f)
 Vnde non poruit non magna juris incertitudo, ex ipsis in-
 terpretum juris Romani dissensionibus aucta, oriri, & prom-
 tam justitia: administrationem valde impedire. Ad hoc ma-
 lum avertendum prodiit Anno 1602. Lugduni, Henrici IV.
 Regis Galliarum Codex juris Civilis Romani, in certum &
 perspicuum ordinem artificiose redacti, una cum jure Ci-
 vili Gallico, Authore Thoma Cormerio. In hoc autor g)
 testatur, quod ad incertitudinem illam tollendam incredibi-
 li labore & valetudinis suae magno incommodo huic rei me-
 deri voluerit, redacto in meliorem ordinem jure Romano,
 adjunctis Regum Gallia: constitutionibus & curiarum
 juridicarum judiciis, usque fori, ac Interpretum Gallico-
 rum opinionibus aequissimis & optimis selectis. Ordo talis
 est, ut totum jus civile Justinianicum libris 25, quorum sin-
 guli suos titulos, tituli capita, capita paragraphos habent,
 contineatur. Ita v. gr. in libro primo tractatur materia de
 sponsalibus & nuptiis, in secundo de patria potestate, &
 de tutela ac cura, in tertio de divisione rerum, dominio &
 possessione, in quarto de materia praescriptionum, in quin-
 to de usufructu, usu & habitatione, in sexto de servitutibus
 praediorum, & ita porro. Leges Justinianae, unde verba
 singulorum paragraphorum desumpta sunt, semper ad mar-
 ginem citatae inveniuntur, item constitutiones regum. sen-
 tentia:

b) lib. 6. de
 Rep. c. 2.
 c) Pasquier
 Recherches
 Lib. 9. c. 34.
 d) Idem c. 49.
 Arth. Duck
 de autor. jur.
 civ. l. 2. c. 5.
 s. 11. seq.
 e) Pasquier d.
 l. c. 4.
 f) Duck. d. l.
 s. 30. f.
 g) in dedic. ad
 Henric. IV,

tentiæ collegiorum, auctoritates Jctorum, quarum contenta
 in textu relata vel opiniones approbatæ sunt. Imploravit
 quidem Autor Regem, ut huic Codici vim legis tribueret,
 sed nihil aliud ibidem legitur, quam quod Rex Bibliopola
 privilegium concesserit, scriptum id imprimendi. Eodem
 anno 1601. Rex ipse Henricus IV. h) coërcendæ Advocato-
 rum avaritiæ causa jussit executioni mandari edictum Ble-
 sense jam ante 23. annos in senatu publicatum, ut advocati,
 quid pro honorario accepissent, scripto profiterentur, ut in
 impensis victori resarciendis juxta illam professionem ratio
 iniretur, ni facerent concussionis pœna tenerentur. Cum
 libello intercederent Advocati, & multis verbis exponerent,
 se potius muneri publico cedere, quam servili ministerio
 amplius defungi velle, decretum fuit, ut Advocati, qui mu-
 nere deinceps defungi nollent, apud acta publica id pro-
 fiterentur, quo factò omni advocacy munere sub falsi
 pœna interdicerentur. Hoc altero decreto publicato, sequen-
 te die Advocati bini, numero trecenti & septem e classibus
 Advocacionum exeunt, vi transversa per palatium currunt,
 atque apud acta jurant, se secundo Arresto parere velle.
 Hac re quasi justitium indictum, & magna perturbatio in
 ordine judiciario secuta, ita ut urbis facies parum à seditio-
 ne abesset, & sic Rex quasi invitus cogere suspensum ef-
 fectum edicti sui, ut reliquæ circumstantiæ à dictis auto-
 ribus memoratæ fufius monstrant. Eodem modo res suc-
 cessu caruit, cum idem Henricus IV. anno 1608. i) tenta-
 ret, emtionem officiorum justitiæ administrationi valde no-
 xiam, remove, adhibendo videlicet tale remedium, quod
 augendo potius malo inserviret.

h) Perefixe
 Henry le
 Grand p. 453.
 seqq.

Georgii Va-
 lentini Win-
 ther Parthe-
 nius litigio-
 sus.

k) Placcius de
 Psevdonum.
 851. Deckh. de
 adesp. pag. 116

Anno 1613. prodiit Veronæ Venturæ de Valentis Par-
 thenius litigiosus. Verum autoris nomen esse Georgii (vel
 Jürgen) Valentini Wintheri, jam ab aliis notatum fuit. k)
 Liber primus præmissa querela generali de multitudine &
 origine

origine litium, l) item doctrina varia de officio principum l) C. 1.
in litibus finiendis m) & partium in litibus fugiendis, n) m) c. 2, p. 20.
item de incommodis, dispendiis, molestiis, damnis litium o) n) c. 3, p. 35.
ac earum definitione ac divisione, p) inquit in causas li- o) c. 4, p. 50.
tium publicarum & privatarum. Illarum causas dicit esse p) c. 5, p. 61.
ex parte Magistratus, religionis dissidium, malam justitiæ
administrationem, oppressionem subditorum, indulgentiam,
æmulationem, invidiam, discordiam; ex parte subditorum
clades publicas, litis, belli, pestis, famis, conventicula oc-
culta, & dissimilitudinem morum. q) Causas litium priva- q) c. 6, p. 71.
tarum esse vel remotas, nimirum imperfectionem humanæ
naturæ, rerum communionem & divisionem, legum mul- r) c. 7, p. 96.
titudinem, r) vel proximas: has vel generales, vel specia- r) c. 7, p. 96.
les, vel specialissimas. Generales (1) malitiam & multitu- r) c. 7, p. 96.
dinem litigaturientium, s) Advocatorum, Procuratorum, s) c. 8, p. 113.
Sollicitatorum & Notariorum. t) (2) Falstatem, menda- t) c. 9, p. 126.
cium, simulationem u). (3) Ignorantiam, paupertatem, e- u) c. 10, p. 145.
brietatem, vv) (ubi inter alia notat, etiam informationes vv) c. 11, p.
juris tam à partibus quam à iudicibus factas multum lites 158.
protelare). (4) Multitudinem, negligentiam, avaritiam cum
judicium tum officialium x). Specialium causarum tres clas- x) c. 12, p. 173.
ses facit. In prima ponit consuetudines irracionales (v. g.
de penâ pecuniaria homicidii, de bonorum naufragorum
ereptione, de probatione sagarum per aquam, consuetudi-
nes varias opificum) debita, usuras, oppignorationes, fide-
jussiones, & immodicas dotes: y) In secunda causas & abu- y) c. 13, p. 189.
sus litium criminalium, v. g. impunitatem blasphemix, ha-
refeos, furrorum literariorum, & ab officialibus commissio-
rum, adulterii, examina testium per commissarios, appel-
lationum abusum; carcerum durtiem, abusum torturarum:
z) In tertia causas & abusus processus civilis, v. g. impedi- z) c. 14, p. 206.
menta varia litis contestationis, libellum articulatum, re-
sponiones ineptas, deductiones probationum, disputatio-
nes de jure, appellationes ab interlocutoriis, novas proba-
tiones in instantia appellationis &c. a) Specialissimas causas a) c. 15, p. 221.

E

vocat

privilegii pauperum, & moratoriorum, institutio fisci pauperum; pœna ebrietatis & delictorum in ebrietate commissorum, l). Porro in doctrina de remediis contra multitudinem ac negligentiam judicum & officialium proponuntur & examinantur, sententiarum conceptio secundum leges & consuetudines, principis presentia in litibus, correctio in tempestiva misericordiae erga litigantes; electio paucorum judicum proborum, literatorum & peritorum, prohibitio nundinationis officiorum, pœna judicum munera accipientium, remotio negligentium, presentia judicum in examinationibus testium, institutio magistratuum ad litem probationes, cautio officialium de bene administrando, cohabitatio judicum & officialium &c. m) Pergit autor ad remedia specialia contra consuetudines irrationales &c. ubi agit de instituentibus censoribus mores corrigentibus, & consuetudines iniquas abrogantibus, de bonis in scripturas redigendis, de legibus sumptuariis, de vectigalibus rebus corruptentibus imponendis, vom *Schuld-Thurm* de parata executione instrumentorum guarentigiatorum, de coërcitione usurariae praviratis, de ædibus publicis erigendis, unde pecunia sub pignoribus recipiatur, de Judæis ejiciendis, de prohibitione parentum, ne liberi fidejubeant, item ne quis ultra roo. Joachimicos fidejubeat, de fidejussione cum causæ cognitione, de dorum sublacione vel moderatione n). In specialibus remediis contra lites criminales proponuntur arca, Cui delatorii libelli intrudantur, institutio delatorum, horum pœna, arcana judicia Westphalica; pœna judicum male judicantium, transmissio actorum ad collegia, prohibitio appellacionis ab interlocutoria, prohibitio ludi, retorsio injuriarum, professio de modo vivendi, suspensium furum, asyllum in casibus homicidiorum, transactio, tortura requisita & moderatio, prohibitio interrogacionis de sociis criminis, sublacio carcerum subterraneorum, & detentionis carceratorum per vincula, prohibitio capturae sine indicis. o) Inter remedia contra lites civilium causarum referuntur locus ju-

d) c. 9. p. 382.

m) c. 10. p. 396.

n) c. 11. p. 412.

o) c. 12. p. 426.

dicium prope ecclesiam, reductio triennii, reconventionum abrogatio vel restrictio, prohibitio allegationum juris, distinctio processus ordinarii & summarii, citatio generalis ad totam causam, libelli exhibitio cum probationis genere, productione instrumentorum & testium, ac commissariorum designatione, juramenti litis decisorii non facilis concessio, juramentum dandorum & respondendorum, rejectio responsionum captiosarum, prohibitio dilationis tertix absque juramento, maturatio litis contestationis, emendationes variaz in probationibus, sententiaz prudens conceptio, prompta executio, difficilis admissio interventionis, abrogatio leu-
 p) c. 13. p. 445.
 q) p. 464.

§. XIX.

Octavii Pisani Lycurgus Italicus, r) vid. Præfat. ad lectur. & Rogerium, ad lectur. p. 1. s) vid. approb. censoris. t) in præcæm. p. 2.

Octavius Pisanus, nobilis Italus, per triginta annos Doctor legum, & Aulicus r) anno 1618. s) edidit Lycurgum Italicum, in quo, ut ipse dicit, proponit leges singulari Dei gratia a se inventas, secundum Lycurgum & Regem Rogerium, prompte justitiam administrandi, qui tractatus postea anno 1666. Sultzbachii iterum est impressus. Harum prædicat ipse usum triplicem t) (1) quod per eas tollantur omnes lites ac causæ civiles, expensæ, processus, Advocati, Procuratores, Consulentes, Præfides, (2) quod omnes justitiam protrahere volentes judicio banni coerceat, (3) quod doceat, quomodo judicia criminalia juste institui debeant sine sumptibus, Advocatis, Procuratoribus, modo facili & etiam ab indoctis comprehensibili ad exemplum Inquisitionis Romanæ, cum contra secundum mores hæctenus receptos leges, advocati, procuratores, præfides, consiliarii, processus &c. non sufficiant ad justitiam prompte administrandam, & majoribus impensis opus sit, quam sit res, de qua litigatur, imo advocati, procuratores & processus, judices magis confundant quam adjuvent. u) Causas tantorum

v) p. 3.

rum incommodorum esse quatuor. (1) Quod, cum iudices ipsi possint videre iusticiam causæ, advocati, & procuratores studio lucri addant vel demant aliquid veritati. Hinc autor in iudicio criminali & morali ipsos, ad exemplum inquisitionis Romanæ, removet, x). (2) Quod mores unicui- x) p. 4 que libertatem permittant contrahendi, prout ipsi placet, & ubi velit, saltim, si libuerit, adhibitis testibus, Notariis & Ministris vilissimis & humilibus de plebe, non curantes, num contractus bene vel male, an in præjudicium alterutrius contrahentium vel tertii, aut hæredis, sponte an per fraudulentam deceptionem sit inius; post contractum vero, & cum lis de eo oriatur, tum demum de ea revelint sollicitos esse Iudices, Advocatos, Procuratores, & quod pessimum est, concedant licentiam pro libitu disputandi & litigandi, & dilaciones respondendi. y) Hinc duo oriri incommoda; y) p. 5 unum, ut hoc modo multiplicentur casus particulares [vel species diversæ & variantes] unius contractus [in genere] in infinitum, & sic opus fuerit novas quotidie leges invenire ad comprehendendam naturam & jura tot diversarum specierum, quæ occasionem dent multiplicationi commentariorum ad statuta, item consiliorum, observantiarum, consuetudinum, & inde orientium processuum infinitorum. Alterum; quod scripturæ etiam si testibus & notariis confirmatæ vel actis publicis sint insinuatæ, tamen ad nihil aliud serviant, quam ad excitandas lites & processus, quia videlicet lex ob suspensionem vel metum fraudis non possit dare perpetuum silentium & paratam executionem ejusmodi scripturis. z) Huic malo autor id remedium affert, præca- z) p. 6 vendo ne ex contractibus lites oriri possint, & maximam diligentiam in circumspeditione judiciali, antequam fiat contractus, adhibendo. Unde vult, archivum publicum institui, habens vim perpetuum silentium imponendi ei, qui contractum impugnare vult, & paratam executionem concedenti. Vult constitui Inquisitores de pace, considerantes antequam contrahatur, an subsit vel possit evenire fraus, damnum

- damnum vel interesse alicujus, an res sit pignori data, aut obligata, aut inde lis oriri possit. Vult constitui pretiatores vel aestimatores, ut contrahentes non circumveniant alter alterum in pretio, & res juste & debite tradant; & justum rebus pretium imponant. Hos magistratus omnes non antea permittere debere contractum concludi, nisi sublati prius omnibus periculis litium oriundarum; porro eos debere omnia annotare in libro communi; posse tamen eos concedere tempus & inducias ei, qui non vult vel potest solvere a). (3) Quod secundum mores post factum demum contractum circumspiciatur, an ille conveniat legibus & statutis, cum secundum Auctoris remedium de ea re debeat circumspici antea a discretis magistratibus; hinc cum, qui aliter fecerit, nihil agere, & ipsum contractum esse nullum, imo contrahentem severissime puniri pro arbitrio ipsorum magistratum. Idem observandum esse in testamentis condendis, ut etiam nulla nisi coram magistratibus condita valeant b). (4) Quod probe tenendum sit, inter duo malum esse eligendum. Secundum mores consuetos timendum esse, ne propter Advocatos & Procuratores officium suum non debite facientes; & propter pauperes, non sufficientes ad expensas ferendas, fiat injustitia illi, qui bona causa & rationibus nititur. At si removeantur advocati & procuratores, contingere posse, ut partes, qui ignorant jura sua; nec possint illa in judicio proponere, a magistratibus injuste condemnentur. Sed cum prima injustitia procedat a malitia, posterior ab ignorantia, evidens esse, priorem graviora damna afferre Republicæ quam posteriorem, adeoque hanc indubio esse eligendam. c) Contra commoda ex consilio auctoris profuerunt esse duo, unum quod observato non possint oriri lites civiles; alterum ut iudices sine pretio sint Advocati, & quidem impartiales, utriusque partis. d) Post monita de judicio civili transit auctor ad judicium morale, circa quod valde miratur, quod apud nos tale judicium non reperiat, quod puniat homines scandalosos,
- a) p. 7.
- b) p. 8.
- c) p. 9.
- d) p. 10.

dalosos, cum tamen evidentissimum sit, conversationes hominum quotidianas esse maxime scandalosas, unde rixae & duella oriuntur, & cum, qui bene vult agere, haberi pro pecude vel bestia. Igitur auctor vult constitui iudicium morale, homines scandala praebentes poena banni coercens e). Denique vult constitui iudicium criminale, quod puniat delicta, sed sine Advocatis, Procuratoribus & processibus, saltem audita responsione reorum, & examinatis testibus, unde iudices tanquam advocati communes unius vel alterius partis postea ferant sententias, cum contra secundum mores receptos leges de processu criminali disponentes habeant sensum adeo vagum, & infinitis limitationibus & conditionibus obnoxium, ut nihil certi possit inde determinari, sed omnia relinquenda sint arbitrio iudicis, & illud etiam emendationem mereatur, quod bona adimantur delinquentibus, quod magno abusu sit obnoxium, & divitiibus (etiam innocentibus) periculosum, maxime in nonnullis locis Italiae; contra Dei bannum seu excommunicationem & prohibitionem commercii particularis cum delinquente, esse rem sanctissimam, & maxime salutarem, f). Ceterum uti medicina non potest tollere mortem, aut impedire ictus & plagas violentas, ita nec ullas leges posse sanare vim & violentias, sed contentos nos esse debere qualicumque iustitia, quia contra violentiam, magistratus iniustos, falsos testes, proditores amicorum, peccata patronorum, & mortem, non sit remedium, neque iustitia, cum & Christus eorum manibus mortuus sit, g). Contra commodum novum ex consilio auctoris oriundum esse, ut quilibet vir honestus, modo sciat legere vel scribere, possit esse Magistratus vel Iudex, & leges vel consilia Auctoris facillime intelligere; neque adeo opus esse aliis libris, commentariis, speculationibus, lingua latina, terminis latinis &c. h). Non patitur propositum, ut integri tractatus summam referam. Saltem indicabo rubricas. I. Circa iudicium civile agit de loco & magistratibus, i) de contractibus k) & testamentis l) forman-

e) p. 10.
f) p. 11. seq.
g) p. 12.
h) p. 13.
i) p. 13. seq.
k) p. 19.
l) p. 23.

m) p. 27.

n) p. 32.

o) p. 37.

p) p. 45.

q) p. 48.

r) p. 54.

s) p. 54.

t) p. 56.

u) p. 61.

v) p. 64.

x) p. 69.

y) p. 70.

z) p. 74.

a) p. 79.

b) p. 84.

c) p. 87.

d) p. 92.

e) p. 98.

f) p. 102.

g) p. 105.

h) p. 108.

i) p. 111.

k) p. 114.

l) p. 116.

Barclaj con-
siliū de e-
mendanda
Iustitiā.

m) lib. 3. p.
374 seq.

tis, de bonis mobilibus & opificiis civitatis, m) de modo comparandi sive emendi & vendendi bona mobilia & opificia, n) de iudicio bursæ seu mercaturæ, eiusque loco & iustitia, o) de contractibus ac negotiis bursæ, p) II. Circa iudicium morale, de eius constitutione, q) de eius principio & fundamento, item de delicto morali, r) de banno contra inventores rumorum & maledicentes, s) de prodicione & mala fide, t) de delictis moralibus communibus, u) de banno contra maledicentes & rixantes, w) de banno contra eum, qui solvit, & facit ut sibi solvatur, quod per lusum lucratus est, non contra eum, qui ludit, vel lusum, x) de usu seu processu iudicii moralis, y) de officiis magistratum moralium circa Politiam. z) III. Circa iudicium criminale de magistratu criminali, eiusque loco vel dicasterio & confesso, a) de principio & fundamento iudicii criminalis & de Dei banno, b) de obiecto huius Dei banni, c) de regulis iudicii criminalis circa processum, torturam & pœnas criminales, d) de cæde, assassinato, delicto deliberato, delicto in rixa, e) de iis, quæ delictum aggravant, vel extenuant, f) de casibus, quibus licet occidere aut vulnerare hominem sine brachio iustitiæ, g) de iudiciis ad incarcerationem & torturam, h) de testibus, i) de commutatione delictorum in pœnas pecuniarias, vel bonorum, k) de usu aut vero exercitio (seu processu) iudicii criminalis. l)

§. XIX.

Iohannes Barclaius, in Argenide, quam anno 1621. Regi Galliarum, Ludovico XIII. dedicaverat, sub persona ficta Ibburrans, m) postquam de multitudine Iudicum & Advocatorum & tribunalium, deque prolixitate processus multa conquestus fuisset, illam diminutione tribunalium & Advocatorum cœercendam esse svadet, & ad obiectionem de litigantium numero responderet, hunc ex multitudine tribunalium, non illam ex hoc oriri. Prolixitati processus putat occurri posse, si iudices initio ipsas partes audiant, &

ex

ex eorum simplicitate vel astu ingenium causæ cognoscant, & tum duorum vel trium iudicum arbitrio submittant, an ad sententiam sat liqueat; hanc vero non ex iuris apicibus, sed ex bono & æquo esse concipiendam. Sin impeditius sit iurgium, ut testes & inspectionem desideret, tum advocati præstent iuramentum calumniæ, & fidem fallentes præter infamiam graviore supplicio puniantur. Ante finitam litem Patronis nihil dandum a clientibus. Victum aut nihil aut non multo amplius lege definiendum patrono soluturum. Victorem tantum auri daturum, quantum Iudices ipsi in laboris mercedem accipiant. Si quis ante litem finitam quid dederit vel acceperit, clientem causam amisurum, patrono imperandum a foro exilium. Delatoribus ea danda præmia, quæ vel domesticorum fidem sollicitent. Ita patronos ad metam properaturos, & dum sibi student, aliis profuturos. Interim tamen lege edicendum esse, ne lites ultra sex menses apud Iudices hæreant, nisi testes extra provinciam arcessendi sint, tunc enim tempus geminandum esse. Ad respondendum objectioni, quod majus temporis spatium requiratur, graviter invehitur in iudices, iisque causam protractionis litium magis quam Advocatis imputandam esse censet, cum utique majus sit virium eorum, qui cum possint mala prohibere, id tamen non faciant. His ita propositis, subjungit Barclajus; æqua sentire Ibburranem, Regi visum esse. Quia tamen ægra corpora nimio medicamenti conatu percelli interdum exitiale sit, Regem tantæ salutis novitatem sustulisse, donec possint vocari magistratus, & tanquam consentientibus leges dici. Nam nec illis oportuisse reverentiam ad populum perire, quod utique metuendum, si in tumultuaria sanctione, magis pœnæ & vindictæ, quam futuræ utilitatis species fuisset.

§. XX.

Christophorus Forstnerus in Notis politicis ad Taciti *Forstneri*
tum anno 1626. publicatis tres statuit n) esse justitiæ capi- *monica.*
tales pestes, corruptos Iudices, longas, ac pene æternas li- n) ad lib. 2.
tes, Annal. Taciti
p. 190. seq.

F

- tes, & denique advocatorum incitiam & improbitatem. Sordibus & corruptionibus judicum tollendis aut coercendis sex remedia commendat. (1) Ne tribunalia turpissimo mercimonii genere velut ad licitantium arbitria prostituantur, sed gratis & bene meritis conferantur. (2) Ut jus dicentibus stipendia atque salaria ex publico constituantur. (3) Ne quis patriæ suæ administrationem sortiatur, in qua multum gratiæ necessitudinum suarum daturus præsumatur. (4) Ut jurejurando metuque numinis adstringantur, qui homines contemnunt. (5) Ut pœnæ statuatur gravissimæ, qui pecunia aut gratia corrupti male judicaverunt. (6) Tiberii temporibus in Senatu Cæcinam censuisse, ne quem magistratum, cui provincia obvenisset, sua uxor comitaretur. &c.
- o) p. 197. Diuturnitatem litium o) verbis a Barlaajo mutuatis describit, miror tamen, cur non & remedia ab eodem commendata repetat, [quem scriptorem tamen alibi p) valde commendat,] sed hujus loco lectorem ad autorem Parthenii litigiosi remittat. q) Addit tamen, primum & præcipuum remedium hic esse curam Principis, hujus enim esse cum interminatione pœnarum edicere, [sed hoc graviter, nec, ut solemus, inquit, terroris mox evanescentis imagine,] ne ulla lis ultra certum tempus ab ipso præstituendum, apud judices hæreat. Justinianum civilibus litibus triennium, spatium satis longum præscripsisse. Labentibus seculis species æqui in reorum auxilium inventa esse ea, quibus denique simplicitas legum occubuerit; frustrationes, rescripta, & quæ semel constitui poterant, velut religioso ordine in varias dies dilata. Hac vero quia Judicibus & patronis ad lucrum sunt, jam neglecto reorum commodò tam sanctè observari, quasi judicis cives, non hæc illis inventa sint. Porro in arctiorem numerum & ad duorum triumve amanuensium laborem reducenda varia nomina Secretariorum & scribarum de clientum miseris ex injuria populi ex sanguine miserorum perenni questu viventium. De advocatorum incitiam notar, r) antiquis temporibus floruisse in tribuna-
- e) p. 198. f) p. 199. seg.

bunilibus Oratores facundos ingenio & fide, copiis dicendi eminentes; at nunc ubique violenta & rapacissima genera hominum per fora omnia volitantium apparere, omnium studiorum humaniorum, imò & ipsius Jurisprudentiæ expertium. Hos solum, ne nihil egisse videantur, ordinem judiciorum & scribendorum testamentorum contractuumque formulas ediscere, & cum ne quidem Institutiones Justiniani primis libris attigerint, Bartolum & Baldum ubique loqui, & Menochium & Cardinalem Tuscum, & in vulgarissimarum regularum probationem, imò & si responsis suis præmittant formulam consuetam, [in nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen] sexcentas proferre autoritates, item regulas notissimas philosophicas, posita causa ponitur effectus, similesque innumeris legibus & autoritatibus Jctorum firmare, & ut ad casus propositos respondere possint, tractatus & commentarios & glossas, & decisiones & consilia evolvere, donec casum in terminis inveniant. Hoc malum a Principe sic cõercendum, ne in posterum promiscue in numerum Advocatorum ejusmodi pecora recipiantur, sed ut Advocati pauci sint, legum periti & boni viri, juramenta calumniæ præstantes, & si contra faciant, graviter puniendi, denique ante litem nihil a partibus accipientes.

§. XXI.

Refert Culpisius in notis ad Momzambanum, s) de Lampadii defectibus Cameræ antiquam esse querelam, eamque in rem discursus de morbis & curenne, facie, morbis & cura Cameræ Spirensis, cujus autor in Cameræ vulgo habeatur Jacobus Lampadius. Frustra hæctenus operam dedi, ut scripti hujus copiam nanciscerer. Sed nunc deprehendo, Culpisium errasse, & obiter saltem adspexisse ea, quæ Deckherrus de hoc discursu tradidit: t) Nimirum dicto anno hunc discursum, indicante stylo, ætate, experientia, opinionibus infertis, composuisse ætatisissimum Lampadium, simul autem promisit Deckherrus, quod, ne

pretiosum manuscriptum pereat, magnam ejus partem in præfatione ad rerum in Camera judicatarum periodos reddere velit. Cæterum nec huic suo promisso eum satisfecisse credo. Certe in discursu de cultu Juris Cameralis præmissio vindiciis pro veritate & justitia rei jurisque Cameralis, & post scriptum modo citatum edito, quasi sui ipsius oblitus, de discursu isto id saltem memorat, u) eum inter medias bellorum turbas ab ignoto scriptum esse, & ejus paginas, inter excessum hujus ætatis, quamvis paucissimorum manibus communicatas, ex stylo, qui Germanicus, & materiis, quæ illustres sint, honorandas fuisse.

*Emendatio
in Imperio
per recessum
anni 1654.
tentata.*

o) R. T. 1641.
§. 3.

p) Id Recess.
§. 90.

q) Act. Lond.
corp. Part. 6.

lib 5. num. 102.

103. p. 939.
seq.

r) Vid. Pfanner.
Hist. Pac.
Westphal. p.

196 seq. 222.

387. 575. seq.

s) Pfann. d. l.
p. 576. Instr.
Pac. art. 8. §. 3.

& ibi Hennig.
p. 1270.

t) Hist. Jic.
Comitiurum
lib. 6. p. 756.

§. XXII.

Nullum vero est dubium, quin bellum illud tricenale ab anno 1618. ad annum 1648. continuatum, multum contulerit ad corruptionem administrationis Justitiæ, unde & in Comitii Imperii publicis de emendatione diu fuit cogitatum, dum videlicet Ferdinandus III. Imperator convocatis Ratisbonam Imperii Statibus jam anno 1640. mense Septembri, inter tria puncta deliberandi præcipua emendationem administrationis Justitiæ commendavit, o) & cum istud negotium perfici non potuerit in illo conventu, certi tamen ad id expediendum deputati constituti sunt. p) Deputatorum legati anno 1644. mense Junio, Collegium Camerale mense Augusto ejusdem anni consilia sua, q) quomodo querelis Statuum super Justitiæ remedium sit, proposuerunt, sed tum nihil fuit definitum, bello videlicet durante. In ipsis etiam pacis tractatibus, ab Evangelicis potissimum, querelæ istæ sapius renovatæ, sed parum felici successu r) nisi quæstionem remissum sit. s) Quid in istis Comitiiis ea de re a Deputatis gestum fuerit, putidum putavit Pfannerus t) & a decore historiæ alienum, si singula recenseret, ea præserim quæ non nisi ad Caufidicinam pertinent. An recte, alii judicent. Scripta vero eum in fine m concepta latius

tius videri possunt in Actis Londorpii. u) Quodsi Viri illustres vv) iudicium sequendum putes, acta fuit hæc res de reformatione iustitiæ in comitiis illis, successu paulo meliore, (quam reformatio Politicæ successit) & egregia multa conficta fuere, maxima pars, imo fere unica illius Reversus. Potissimum vero ad nostrum scopum pertinent ea, quæ prolixè de abbreviatione processus agunt. x) Sed credo virum illustrem respexisse saltem successum intuitu conclusi, & quod de hoc negotio aliquid in recessum referri potuerit, non intuitu felicitatis eventus, & subsequatur abbreviationis processus, hic enim contrarium testatur evidentiâ notoria.

u) Parte septima, n. 263.
354. 360. 393.
446. 448.
459. 545. 569.
580. 602.
vv) Henningo, d. p. 1270.
x) R. I. 1654. §. 34. seq. junct. comment. Pauli Gamsi p. m. 265. f.

§. XXIII.

Si quis titulum Iustitiæ vulneratæ, Christiane, Juridicæ & Politicæ curatæ, quem quidam Stephanus Nathen, iben. Justitia condidit Spornæcher, libro, iam anno 1646. (ut ex iudicibus vulneratæ & curatæ, variis tractatui præmissis, patet) confecto, sed qui demum anno 1657. Colonia editorem invenerat, præmisit, attentius consideret, non poterit non sibi multa promittere de eo, quod propositum hoc nostrum multum sit adiururus, inprimis cum prope mille paginis in forma quarta constet ille tractatus. Sed suspendendum paulisper erit iudicium, donec paulo distinctius liber fuerit inspectus. Constat ille partibus duabus, singulæ partes in titulos, tituli in capita dividuntur. Partis primæ tituli octo agunt de iustitiâ [1] in administratione [2] in bello, y) [3] in clementia, z) [4] in dubiis, a) [5] in æquitate, b) vulnerata, [6] de iustitiâ fori & poli vulnerata, c) [7] de iustitiâ in genere, e) p. 394. specie & individuo vulnerata, d) [8] de iustitiâ in honoribus vulnerata, e) Rubricæ titulorum undecim partis secundæ sunt, de iustitiâ [1] in iurisdictione, f) [2] in litigibus, g) [3] in manerum acceptatione, h) [4] in negligentia, i) [5] in opinionibus, k) [6] in personarum acceptatione, l) [7] in questionibus, m) [8] in ratione, n) [9] in stylo & statuto, o) [10] in tempore & prætextu temporis.

Stephani Natheni
iben. Justitia
vulneratæ &
curatæ.

y) p. 35.
z) p. 93.
a) p. 165.
b) p. 224.
c) p. 267.
d) p. 344.
e) p. 394.
f) p. 453.
g) p. 518.
h) p. 567.
i) p. 642.
j) p. 682.
k) p. 717.
l) p. 748.
m) p. 786.

p) p. 872. u) poris, p) denique [u] in veritate q] vulcerata. Iam vel
 q) p. 930. u) solus index titulorum satis docet, autorem vocem, iusti-
 tia: latius usurpasse, & de judiciali ejus administratione pri-
 mario haud fuisse sollicitum, sed saltem locos communes
 de variis & diversissimis questionibus Juris conscripsisse, &
 qualicumque earum connexionem eas suo modo in peculiarem
 aliquem ordinem redigere voluisse, unde nobis integrum
 istud volumen parum proderit, & ne quidem ea quæ in eo
 de remediis abbreviandarum litium agunt, ubi commendat
 patientiam & pecuniæ contentum, r) concordiam, trans-
 actiones, s) determinationem temporis brevioris ex jure
 Justiniano revocandam, t) causarum parvi momenti seu
 parvæ quantitatis exemptionem ab ordinario processu, & de-
 cisionem earum judicialem, u) diminutionem numeri Ad-
 vocatorum & Procuratorum, vv) processum summarium,
 x) pœnam temere litigantium, y) provisionales adjudica-
 tiones & Instrumentorum executiones, z) exceptiones litis
 finitæ, a) pœnam negligentium judicum, b) & c. Nam
 præterquam quod ea vel sunt evidenter inapplicabilia, vel ab
 aliis autoribus hæcenus recensitis jam proposita, copia ver-
 borum & rerum, quæ ubique immiscet autor, lectori magis
 rædium creat, quam ut ei multum profuit.

§. XXIV.

Interim & in Electoratu Saxonico magna & per plu-
 rimos annos continuata cura emendandi iustitiæ admini-
 strationem & juris incertitudinem non est nobis omitenda.
 Successerunt, post Constitutiones Augusti, de quibus su-
 pra c) dictum, Ordinationes plures, Edictum Torgavien-
 se, d) Ordinatio Politica, Processus ratio, Ordinationes
 Appellationis, iudicii Ecclesiastici, Matrimonialis, de Aca-
 demia Lipsiensi, de Fodinis Metallicis, Molendinis; ve-
 rum ne sic quidem deerant, de quibus aliter Lipsienses, aliter
 Wittebergenses, aliter Jenenses pronunciarent, quod de
 Jenensibus libri Carpzovii cum Richteri scriptis collati, &
 Jctorum Saxoniorum in selectas abeuntium dissidentes opi-
 niones

*Novæ consti-
 tutiones &
 decisiones
 Saxonicæ.*

c) §. 8.
 d) Vide Mau-
 ritii introd.
 præf. forens.
 operum p. 170.

§. XXIV.

niones pleraque a Johanne Strauchio collecta, quae leguntur dissertationibus ipsius Justinianeis addita; de Lipsiensibus & Wittebergenfibus praefatio Gothofredi levi synopsis Practicae Criminalis Carpozovii praemissa, imo in eadem urbe Lipsiensi Facultatem Juridicam & Scabinatum non raro dissidere ipsius Carpozovii scripta cum scriptis Finckelthufii collata extra ambiguitatem ponunt. Accedebat, quod Ordinationes Politica & Processualis non fuerit sufficiens ad exterminanda facta moribus hinc inde recepta, sed turbationi justitiae multas occasiones suppeditantia, & ad tollendos abusus & fraudes ipsis Ordinationibus, partim a Judicibus, partim ab Advocatis vel procuratoribus, aut partibus factas. Atque haec omnia multam conquerendi occasionem dederunt Statibus Saxonis. Exhibuerunt illi gravamina sua comitiis provincialibus anno 1653. & 55. Johanni Georgio I. deinde quoque Electori Filio anno 1657. eaque causa fuit natarum deinceps 154. novarum constitutionum e) & decisionum Electoralium 91, quibus anno 1661. e) pleraque quae justitiae administrationem protrahebant vel difficiliorem reddebant, abrogata, & quae dissidentibus Jurisconsultis in controversiam vocabantur, composita sunt. Promittit autem Elector, & reliqua, quae superesse agnoscit, dubia deinceps definire. Prodiernnt decisiones illae tum separatim, tum reliquis constitutionibus Saxonici juris addita. Sunt vero in Decisionibus his plerumque approbatae illae, quas Carpozovius tuetur, sententiae, inque eas postea Johannes Philippi commentarii loco novas observationes edidit.

e) Neuen Entwurffungen/ etc. von Justiciant/

Exulaverat haecenus ab Academiis etiam Statuum pro- Anonymi
 restantium, vera & genuina Philosophia de moribus, cujus vindicta pro
 potissima pars est doctrina de differentiis justis & injustis. At vera Juris-
 prudentia,
 post annum 1660, incipiebat in Academia Argentoratensi Jo-
 hannes Henricus Boeclerus Grotii libros de jure Belli & Pa-
 cis cum magno applausu Studiosorum Juris explicare, Egre
 hoc

hoc ferens Rebhanius Jctus illo tempore celebris in programmate nomine Facultatis Juridicæ anno 1663. edito graviter in hunc conatum investus erat, timens, ne pretium Juri Justiniano detraheretur, & loco juris certi introduceretur æquitas cerebrina & jus incertum. Huic programmati Anonymus, sub titulo; *Coll. Gell. Censura Programmatæ Argentorati, d. 7. Dec. A. C. 1663. editi, seu vindiciæ pro studiis civilibus verique Jurisprudentiæ*, acrem censuram opposuit, in qua falsè ostendit, sequestrationem studii juris naturalis potius legulejos ac rabulas facere cum multo justitiæ damno. Verosimiliter ipse Bœclerus istius scripti autor, Collegii Gelliani, tum Lipsiæ florentis, nomine, cum bona pace collegarum (& præcipue Ziegleri, qui & ipse inter primos fuit, qui Grotium prælegit & in eum commentatus est) usus fuit, ut vindictam Rebhahnii evitaret.

§. XXVI.

Hermanni
Hoffmanni
Sciagraphia
Processus judi-
ciarii.
f) F. 2. b.
g) F. 3. 2.

Hermannus Hoffmannus Consiliarius Brandenburgicus, considerans, quod, cum antea plurimæ lites etiam in Camera Imperiali ultra seculum fuissent protractæ f) post publicatam vero emendationem in Recessu Imperii 1654. experientia docuerit, novos processus varios intra biennium vel triennium esse finitos, g) in judiciis tamen inferioribus prolixitas administrationis justitiæ adhuc nondum emendata fuerit, sed in causis etiam levioris momenti post decimum vel trigessimum etiam annum definitiva sententia lata fuerit, sumptibus & expensis summam de qua litigabatur, longe excedentibus, †) (ordinationibus videlicet processualibus statuum mire inter se discrepantibus,) formulam processus anno 1667. publicavit, in qua fundamenti loco posuit, in singulis annis 12. terminos fixos, singulos videlicet singulis mensibus esse constituendos. h) Tum ostendit, quid actor & reus in singulis terminis partim ore tenus, partim in scriptis secundum communem naturam ordinis judiciarii proponere debeat, eum in modum, ut in prima instantia, etiam in processu ordinario, sententia definitiva ultra annum, tam

intui-

intuitu conventionis quam reconventionis, differri nequeat, i) porro in secunda vel etiam tertia instantia, i) F. 2, b. F. 3. b. ut querela nullitatis in tribus, restitutio in integrum in quinque, supplicatio contra sententiam in tribus, revisio juncto syndicatu in quinque terminis finiantur, instantia vero Appellationis, si novæ probationes admittantur, intra annum spatium, sin saltem gravamina ex actis primæ instantiæ repetantur, intra tres vel quinque terminos, & instantia Leuterationis pariter intra quinque terminos, etiam si novis probationibus partes utantur, ad finem perducere debeat. k) Causas summarias seu extraordinarias, item k) N. 2, b. executivas sic commode posse institui & expediri, ut secundum diversitatem variorum generum, alie duabus vel tribus, alie quatuor vel ad summum quinque terminis finiantur. l) Causas alimentorum, cambiorum & ubi periculum summum in mora, intra duos vel tres dies, extrajudicialiter, auditis viva voce partibus, expediri posse m) & c. m) N. 4, 2.

§. XXVII.

Anno statim subsequente 1668, idem Autor edidit *Ejusdem Lycurgum*, Germanorum moribus informatum, in quo Octavii Pisani *Lycurgum Italicum* in certa capita distribuit, productis divinis & humanis juribus variis, item rationibus *manorum moribus informatum*. Philosophicis & fundamentis Historicis illustravit, ut plurimum (ut ipse in præfatione dicit) approbavit, paucissimis saltem rejectis. In præfatione dicit autor, se valde mirari, quod, cum celeberrimus & famigeratissimus Octavius Pisanus jam anno 1618. tractatum suum cum censura Antverpiensi publicaverit, & in eo modum præscripserit, lites citissime finiendi, tamen in Germania hæctenus neque ejus usus receptus, neque tamen etiam liber iste ab ullo refutatus fuerit. Igitur Autorem in causas hujus rei inquisivisse, & sibi proposuisse, ut hic laudatissimus tractatus ulterius commendaretur, ac ostenderetur, quomodo consilia a Pisano data in Germania, si non in omnibus, saltem in multis capitibus in praxin deduci possint. Potissima puncta, in quibus

bus Hoffmannus a Pisano dissentit, sunt sequentia. Dum Pisanus docet, (1) leges hæcenus receptas tanquam insufficientes ad promptam justitiæ administrationem, esse abolendas, & suum consilium in earum locum in praxin introducendum; n) (2) JCos & Doctores a judiciali confesso esse removendos; o) (3) Advocatos & Procuratores a limine judicii esse excludendos, p) item Notarios; q) (4) Fœminas non nisi deficientibus maculis ad successiõnem esse admittendas; r) (5) Donationes semel rite conceptas nullam ob causam esse revocandas; s) (6) Quod Princeps cavere debeat, ne subditi divitiis abundant; t) (7) Quod ceremoniæ receptæ in exequiis defunctorum, ut idololatricæ sint abrogandæ; u) (8) Quod quilibet privatus cui ab altero in conversatione injuria illata, hunc in bannum declarare possit; w) (9) Quod ut assassinium non sit puniendum, si uxor delinquens a marito vel cognatis fuerit clam interfecta; x) (10) Quod testimonium personæ illustriæ æquipolleat testimonio duorum testium humilioris conditionis. y) Pauca vero inveni, quæ Hoffmannus verbis disertis, ut in Germania introducerentur, commendaverit, v. g. quod Pisanus voluerit, omnes contractus esse a magistratibus ad hoc negotium destinatis, consiciendos, z) item testatoribus solum ut de bonis acquisitis, non vero de bonis paternis vel hereditariis disponant, esse permittendum; a) porro: Instrumenta coram judice confecta habere paratam executionem, etiam si producantur coram magistratu extraneo; b) Reliqua prope omnia vel in medio relinquit, vel frigide laudat, vel testimoniis aut juribus vel factis affinis magis illustrat, aut explicat, vel tacite limitat, quam ut approbet & commendet.

§. XXVIII.

*Leibnüzii
scripta de e-
mendanda
Jurispruden-
tia.*

Gothofredus Guilielmus Leibnüzius, qui nuper, magno cum Reipublicæ literariæ damno, ad plures abiit, dum adhuc vel juvenis esset, vel juventutem vix esset egressus, videlicet circa annum 1668. edidit *Rationem corporis juris reconcinmandi*. Quæ quamvis non sit ad manus, & Autor ipse con-

consilium suum non adeo distincte proposuerit, sed lectorem ad inspectionem ipsius operis propediem expediendi remiserit, c) valde tamen commendata ea fuit ab aliis. d) Et quantum aliunde constat, promissit Corpus juris omnibus Christianis Rebuspublicis aptum & conveniens, e) secundum methodum Pandectarum, f) ita tamen ut universa jurisprudentia ad novem capita reducatur, veluti (1) Generalia iuris & actionum, (2) jura personarum, (3) judicia, (4) realia jura, (5) contractus, (6) successiones, (7) delicta, (8) jus publicum, (9) jus sacrum. g) Eodem anno 1668, idem vir celeberrimus etiam publici juris fecit Novam methodum discendae docendaeque Jurisprudentiae, in qua praemissa didactica generali omnium habituum (non tantum homini propria, sed & communi eidem cum bestis, imo quod mireris, etiam cum rebus inanimatis,) postea distincte docet, quomodo in specie Jurisprudentia non solum quoad Ideam & essentiam, (sive ea Positiva, sive Historica, sive Exegetica, sive Polemica sit,) sed etiam quoad existentiam, doceri & disci debeat. Quantos naves in methodo hactenus recepta Autor deprehenderit, & quanta remedia in mente agitaverit, vel ex indice desideratorum in fine tractatus adjectorum patet. Vult enim ad perficiendam Jurisprudentiam fieri juris partitiones, sciagraphiam juris in artem redigendi, novum juris corpus, elementa juris, reformationem brocardicorum, compendium Menochii & Mascardi de probationibus & praesumptionibus, theatrum legale, historiam mutationum juris, historiam Irenicam, philologiam, item philosophiam juris, concordantias juridicas, tropos, formulas, adagia juris, arithmetica juris, antinomicum minorem, institutiones juris universi, item Caesarei & Saxonici, summam titulorum, versionem legum Germanicam, artem hermeneuticam, juris naturalis elementa demonstrative tradita, scientiam nomotheticam, breviarium controversiarum juridicarum, tractatum tractatum reformatum, bibliothecam juris, loca Classica, seu sedes materiarum,

c) Placcius de Anonym.

Script. c. 3. n. 123. p. 34.

d) ut a Placcio d.l.

e) Verid. a Justin. B. 7. a.

f) Id. D. 4. b.

g) Id. D. 10. a.

rum, vitas Ictōrum, repertorium juris, pandectas juris no-
vi. Addit Autor. Plura nunc non succurrunt, & aliquid mi-
hi servandum est, revelavi tamen plura quam destinaram, nullus
prope paragraphus sine nova vel inventione vel contemplatione abiit.
Non gloriam, sed utilitatem quasi publicam, aliqui nomen præ-
scriptissim. (quod videlicet saltem literis initialibus G.G.L.
L. indicaverat.) Si quid me effecisse videro, tentabo minuire pro-
positum proxime catalogum; sin minus, ego me invidia nota absol-
vi; contemtoribus satis supplicii ignorantia erit. Veniet fortasse
aliud tempus dignius nostro, quo de bellatis odiis veritas triumphabit.

§. XXIX.

Veridici a
Justiniano
scriptum.

Non tamen defuerunt, quibus ista ratio corporis ju-
ris reconcinnandi non omnino placeret. Mox enim anno
1669. quidam Veridicus a Justiniano edidit *Rationem corporis
juris reconcinnandi ad obrussam exactam*. Verum Autoris no-
men docent literæ initiales in versa tituli pagina I.W.R.L.
quod fuerit Iohannes Wolfgangus Rosenfeld, Licentiatius &
Præfectus. Displicet huic auctori, quod Leibnūzius tenta-
verit corpus juris omnibus Christianis Rebuspublicis con-
veniens, cum tamen id impossibile reddat, quod nec idem
finis, nec eadem forma imperii sit Hispanis, Gallis, Anglis,
Svecis, Danis &c. h) quod non potius Institutionum quam
Pandectarum methodum sequi voluerit, i) quod in metho-
do speciali de jure publico ultimo loco agat. k) Ipsiū Au-
toris meditationes de emendatione Jurisprudentiæ eo rede-
unt: Duo esse, quæ omnem Rempublicam conservant, jus
& amicitiam; jus debere esse statui Reip. conveniens, sed
Germaniam laborare jurium varietate & incertitudine, pot-
tissimum ob varios defectus & nexos juris Romano-Casa-
rei & Pontificii, item juris Saxonici. Corpus juris privati,
non quidem omnibus Christianis Rebuspublicis, Germania
tamen populis universis utile confici posse. Hoc vero au-
spiciis Electoris Moguntini Iohannis Philippi, Electoris Pa-
latini,

- h) B. 7. b.
i) D. 4. b.
k) D. 10. a.

latini, Caroli Ludovici, & Ducis Saxo-Gothani, Ernesti, rum viventium, perficiendum, commendandum esse viris idoneis. Ipse autor unum duntaxat huic operi consummando aptum novit, Petrum Henricum a Stralendorff, Vice-Cancellarium Imperii, etiam a Mallinkrotio commendatum. Requiritur autem in novi corporis compilatore (1) Exactam omnium jurium in imperio nostro obtinentium notitiam, (2) Juris naturalis scientiam, ex nullo alio autore, quam ex Aristotele & Scriptura sacra hauriendam, (ubi & de definitione & fontibus juris naturalis, de virtutibus gentilium & Christianorum valde differentibus, de recentioribus auctoribus qui de jure naturali scripserint varias observationes addit.) (3) Doctrinam Politicam & historiarum tam veteris & novae Romae, quam moderni imperii Germanici status notitiam. Circa methodum notat, ineptissimum ordinem in pandectis a Triboniano observatum, posse tamen meliorem ordinem, etsi non mathematico, jurisprudentiam tradi, a variis, ut Tabore, Pufendorffio, Vigelio, Chopio aliisque plurimis varie tentatam. Ipsi auctori videntur jura disponenda eo ordine, quo se invicem excipiunt societates. Igitur agendum initio de societate conjugali & juribus eam distinguentibus & conservantibus, tum de Paterna & vice-paterna seu Tutoria, postea de societate herili, porro de societate domestica omnibusque ad eam spectantibus juribus, & de jure patribusfamilias competente, denominandi successorem in bona. Sequi doctrinam de mediis corrigendi injustum, tam universale, quam particulare, item de processu judiciario. Corollarii loco subjicit autor meditationes quasdam de jure publico, & quod consultius sit, corpus illud juris conscribi in idiomate Germanico, quam Latino.

§. XXX.

Anno 1676. alius, qui sub Justini Nomici nomine latere voluit, edidit *consilium novissimum, & omnium hactenus incertitudine vulgatarum facillimum de incertitudine & ambiguitate juris rollen-*

Justini Nomici de incertitudine juris rollen- da, da.

da, iure controverso decidendo, seu novo Codice faciendo. Nimirum rejectis aliorum de juris incertitudine tollenda consiliis (de sequenda communi opinione, de sequendis rebus iudicatis, de decidendo iure controverso ex æquitate & arbitrio iudicis, vel secundum opinionem, quæ favet amico, de definiendis autoritate Cæsarea & Statuum Imperii, per selectos Juris Antecessores quaestionibus controversis autoritate imperatoria publicandis,) ipse ut rem aptiorem & faciliorem commendat, si quis potentior Imperii Princeps unicuique Jcto mandet, ut Codicem Patrium summa cum cura & lucubratione ex optimis quibusque Autoribus construat ad methodum Digestorum, inserens suo loco illis, qui in Codice, Jure Canonico, & Statutis, plures aut novi habentur, titulis, ita ut in singulis præmittantur juris fundamenta, ex quorum generalitate novi quotidie emergentes casus commode decidi possint; tum, si omnes, quotquot inveniri possunt, quaestiones controversæ, utiles tamen, brevissime sine ulla disputatione autoritatisve aut rationis allegatione decidentur. Hunc Codicem ita compositum, tam a Consiliariis Principis, quam a Facultate Juridica revidendum, & si quid mutandum putent, sine multa disputatione sola votorum pluralitate corrigendum, posteaque principali autoritate confirmandum, & ut a subditis immutabiliter observetur, præcipiendam. Porro nullum esse dubium, hoc modo compositum confirmatumque Codicem extra territorium quoque odorem viresque sparsurum esse, &c. Adjiuntur approbationes hujus Consilii 12. testantes, quam placeat id aulicis, & quam sit optandum, ut idem autoritate & jussu Principis potentis quam proxime deducatur in praxin.

§. XXXI.

Philippi
Burchardi de
hodiernæ juris
prudentiæ
novis & re-
mediis.

Postquam tamen anno 1682. Hanovix Philippi Burchardi Jcti *discursus de hodiernæ jurisprudentiæ novis & remediis*, Imperatore & omnibus Statibus Imperii ac omnibus veteris & recentis Jurisprudentiæ Cultoribus dedicatus, in tabernis apparuit, con-

constitit, ipsum hunc Burchardum antea sub Justini Nomi-
ci larva latere voluisse. Ipse enim non solum in dedicatio-
ne tractatus prioris meminit, sed etiam ex inspectione ap-
paret, eundem plane cum priore consilio esse hunc discursum,
nisi, quod hic posterior sit ad alterum tantum auctior.
Meminit etiam in dedicatione ratiuncularum dubitandi,
quas quidam de operis difficultate neetere voluerint; sed
has tamen dicit autor plane non esse attendendas, se enim
non intendere novum juris corpus, nec correctionem veteris,
nec alia juris fundamenta, sed tantum ex incerto certum,
ex dubio & ambiguo rectum, ex controverso decisum,
adeoque ex injusto justum jus facere. Principia enim juris
nostri sat bona esse, nec opus habere, ut ex jure naturali
reformerentur, paucis exceptis, quæ regula Christi & simpliciores
antiquorum Germanorum mores & inde nata hodierna
praxis jamjam sustulerint, quæ non nisi recensere opus sit.
Iisdem prope verbis intentionem suam postea in ipso
discursu 1) repetit & declarat, se omnem novitatem ut val-
de odiosam evitare, & (ne quis vereatur, ne cogitationibus
de novo juris Corpore susceptis vetus Jus deseratur, antequam
novum adipiscamur,) se putare, relinquenda plane esse
omnia jura, Justinianicum, Canonicum, Feudale &c. suo loco
& ordine, & solum omnia jura controversa decidenda
& in novum Decisionum Codicem compingenda esse.
Quamvis enim multo perfectiora jura nostris scribi posse &
olim debuisse scribi fateri cogamur, tamen propter rei
difficultatem & præsertim in nostra varie divisa Germania
non tam quid optimum, sed quid facillimum sit, expediendum
esse, & tempus, & occasionem ad meliora expectandam esse.
Quamvis etiam de forma externa Juris & tradenda ejus
methodo multæ sint querelæ, multoque meliorem adornari ex
arte posse non sit disfitendum, tamen, quia istum defectum
tot commentarii, Paratitla, Notæ, Systemata & Lexica &c.
facile suppleant, movere ista nos non ita debere, ut pro-
pterea moveamus lapides, quos posuere Patres.

§. XXXII.

§. XXXII.

Andree von Mandelsloh Non omittendus etiam est *Andree von Mandelsloh*, Jurium Doctoris, *institatus Historico - Politico - Juridicus de poster- de posterogata gata Justitia, una cum monitis & remediis necessariis iuxta aptio- rem Methodum ex quatuor causarum generibus concinnatus, qui anno 1705, Hamburgi publici juris factus est. Tractat ille in novem capitibus, de posterogata justitiæ definitione, divi- sione, causa efficiente, subjecto, objecto, forma, sine, effectu, & contrario. Causas efficientes octo recenset, personarum acceptionem, argentanginam judiciale, odium privatum & inimicitiam, iram, vindictæ cupiditatem, timorem seu metum, ebrietatem & misericordiam præposteram. m) Quod formam attinet, ejus plures classes facit. In prima collocat Principes, Dynastas, & Magnates, si videlicet hi non admittant querelas subditorum, sed minaci vultu re- pudient, n) si quid decernant, altera parte non audita, o) si revocent legitime promissa vel concessa absque legitima causa, p) si antecessorum pacta & concessionem non servant, q) si quem sine justa causa dominio suo privent, r) si of- ficia publica vendant, s) si munus judicandi inhabilibus conferant. t) In secunda classe, si magistratus & judices sui copiam non faciant, & cause cognitionem denegent, u) si inauditos condemnent, vv) si de causa publice judicanda a parte alterutra privatim se informari patiantur, x) si com- positionem amicabilem inter partes omittant, y) si parti- bus probandi facultatem auferant, z) si circa examen testi- um non rite procedant, a) justitiam tarde admittrent, b) communes Doctorum opiniones & glossas legibus & sta- tutis in judicando præferant, c) secundum acta & probata, & non secundum propriam scientiam judicent, d) ex suo arbitrio & non juxta leges & jura sententiam ferant, e) si injustam ferant sententiam f) aut nullitatis vitio laboran- tem, g) si sententiam executioni non mandent. h) Si col- legia juridica, [in classe tertia] ad magistratus vel judicis li- teras commendatitias, contra Acta injustam concipiant sen- tentiam*

m) p. 16. seq.

n) p. 150.

o) p. 160.

p) p. 169.

q) p. 175.

r) p. 178.

s) p. 190.

t) p. 204.

u) p. 224.

vv) p. 228.

x) p. 232.

y) p. 237.

z) p. 264.

a) p. 273.

b) p. 294.

c) p. 321.

d) p. 334.

e) p. 349.

f) p. 357.

g) p. 364.

h) p. 387.

tentiam, i) si referentes neglectis requisitis præambulis sen- i) p. 391.
 tentiam forment, k) si juvenes & indigni Doctores juris k) p. 393
 renuncientur. l) Si Advocati, [de quibus agit sectio quar- l) p. 400.
 ta] sine examine cause statim arrepta arrha patrocinium e-
 jus suscipiant, m) si sint Leguleji imperiti, n) si causa, cui m) p. 412.
 patrocinium præstant, sit apertè injusta, o) si falsum com- n) p. 415.
 mittant, p) propter magnitudinem quæstuum patrocinen- o) p. 420.
 tur, q) pauperibus vero & aliis personis miserabilibus pa- p) p. 429.
 trocinium suum denegent, r) denique si utrique parti q) p. 439.
 eadem causa patrocinium præstent, & alterius causam pro- r) p. 460.
 dant. s) In quinta sectione, si Procuratores mandata con- s) p. 464.
 stituentium negligant, t) aut dolo malo causam clientis sui t) p. 473.
 adversè parti prodant. u) Si Notarii publici, in classe sex- u) p. 476.
 ta, non observent officium suum. vv) Denique si (in classe vv) p. 479.
 ultima) Nuncii publici circa executionem processuum non
 rite procedant. x) Hi sunt navi & morbi justitiæ, quos fu- x) p. 486.
 se describit Autor. Expectas forte remedia in capite de
 contrariis; Sed erras. Nam unicum saltem contrarium ex-
 plicat, videlicet *ἀνεπιβόληται*, seu juris stricti exercitium.
 y) Ipsa vero remedia singulis capitibus de causa efficiente y) p. 498. seq.
 & forma hæctenus recensitis, sub rubrica: *monita & remedia*
 immisecuit. Etsi vero remedia ipsa summam non indica-
 verit, quantum tamen ex perlustratione percipere potui,
 consistunt ea regulariter in commendatione propositionis
 contradictoriæ per leges in praxin introducendæ, & per pe-
 nas conservandæ.

§. XXXIII.

I. H. Bergeri

Recensui jam supra z) quæ cura in Electoratu Saxo- Eleclia Disce-
 nico a temporibus Augusti Electoris partim in tollenda ju- prationum
 ris incertitudine, partim in procuranda prompta justitiæ ad- Forensium
 ministracione, fuerit adhibita. Oblitus tamen sum men- secundum
 tionem facere constitutionum ineditarum, quas idem Ele- ordinatio-
 ctor Augustus d. 29. Aprilis 1572. ad collegia juridica in ma- nem Proces-
 nuscriptis transmisit, usque injunxit, ut etiam secundum sus Judi-
 illas pronunciare debeant. Facit equidem in mandato ciarii.

H

men- 2) §. 7. 8.
& 24.

mentionem Elector, quod & ipse has decisiones vel constitutiones ut imprimerentur curare velit, cur tamen id postea factum non sit, dicere nequeo. Sunt vero istæ constitutiones confectæ per Facultates Juridicas & Scabinatus Lipsienses & Wittebergenfes, jussu Electoris Lipsiæ anno 1571. eum in finem convocatas, ut quæstiones juris dubias, & controversas definirent. Constant quinque partibus, de contractibus vel quasi, de successioneibus & ultimis voluntatibus, de judicialibus, de criminalibus, & de casibus variis. Numerus harum constitutionum, ni fallor, superat numerum constitutionum editarum; neque tamen tempus mihi fuit, conferendi eas cum novis decisionibus & constitutionibus supra a) memoratis, ut appareat, an illæ vel illarum quædam his insertæ fuerint. Audio vero, harum constitutionum ineditarum publicationem sperandam esse a collectore & editore novæ editionis Corporis Juris Saxonici. Quamvis autem leges Electorum Saxonie ob singularem prudentiam etiam apud exteros partim receptæ partim commendatæ fuerint, in tantum, ut inter omnes constet b) recessum Imperii 1654. declarare liquido, ordinationem Processualem Saxoniam fuisse diligenter evolutam, ex eaque præcipua rei forensis capita repetita, atque in illas Imperii tabulas relata, singulari maximæ autoritatis indicio, quod ejus dignitatem in illustri monumento ponat; non tamen per omnes has ordinationes & decisiones potuit & juris incertitudo, & radiositas processuum evitari. Igitur jussu Regio & Electorali, anno 1697. Eximius Jctus Dn. Bergerus illa juris capita, quæ ob diversas Dd. opiniones uberiorem justo litigandi materiam ministrare videbantur collegit, & quamvis præter ea, quæ ad ordinem judicarium pertinent, alia quoque quamplura argumenta in iis tractarentur, secundum seriem ordinationis processualis disposuit, ac Regiæ decisioni submitit. Postea convocatis anno 1699. comitiis eo res adducta est, ut status Electorales admonitiones suas isti novæ ordinationi adderent, eaque nil nisi autoritatem

a) d. §. 24.

b) sunt verba
Dn. Bergeri in
præfat. Elect.
Discept. fo.
xviii. circa si.
xviii.

tatem Regiam expectaret. c) Cum tamen nescio ob quas causas ista publica approbatio non sequeretur, ipse novae & ut vocat, recognita ordinationis Autor, eandem una cum observationibus ad singulos titulos, momenta controversiarum in ordinatione definiturarum, referentibus anno 1704. sub titulo *Electorum disceptationum forensium, secundum seriem ordinationis Processus Judicialis Electoralis Saxonici consinnatorum*, publicavit, & iudicio Juris & prudentiae Politicae peritorum subjecit.

§. XXXIV.

Anno 1708. Georgius Paulus Hönn, Consiliarius Saxo-Georgii Pauli
micus & Praefectus Coburgensis edidit in lingua Germanica: *li Hönn con-*
Nöthige Aufmunterung und Vorschlag zu Verführung der lang-
wirigen Rechts-Processen. Ubi optat initio, ut iudicia, quem *filium de ab-*
admodumolim factum fuit, sub dio exercerentur, ut persona *processu cum*
iudicium constituentes tadio loci parum commodi eo magis *cessum Stryp-*
ad citius finiendas lites impellerentur. d) Tum depingit bre- *kii.*
viter progressum in Germaniam tadio sitatis processuum, & d) p. 1.
damna inde in iudices & partes redundantia. e) Causas hu- e) p. 24-25.
jus mali dicit se nolle apud Magistratus, Iudices, vel in ordinationibus Processuum querere, sed statim se ad Advocatos velle convertere, tanquam praecipua instrumenta tam diu dilatae administrationis iustitiae, quod recensitis 18. generibus vel modis, quibus improbi Advocati eum in finem utuntur, declarat. f) Inde summam recenset Autores de f) p. 13-26.
Remediis hujus mali sollicitos, & inter eos etiam meminit (praeter haecenus a me nominatos) cujusdam Sigismundi Freiburgeri consilium de novo Codice faciendo, de cujus tamen felici eventu desperat, cum id operis incumbat Doctoribus 20. Academiarum difficillime inter se consentientibus. g) Sed remedia ista omnia per Advocatos hucusque g) p. 27. seq.
fuisse elusa. Unde quosdam proposuisse omnium Advocatorum remotionem a processu. h) Ipse vero Autor arbitrat h) p. 28-30.
tur, melius esse, ut eorum numerus valde minuatur, ipsique loco honorarii a partibus solvendi salarium annuum

- i) p. 33. seq. constituatur i) cujus unici remedii undecim utilitates do-
 cet. k) Subjungit formulam ordinationis pro Advocatis, 22.
 k) p. 36. seq. paragraphis constantem, in qua ostenditur, quomodo Ad-
 vocati per singulas processus partes operam dare debeant,
 ne lites protrahantur, sed ut abbrevientur. l) Subjungitur
 l) p. 42. seq. iudicium B. Strykii, causas protractæ justitiæ potissimas et-
 iam in iudiciis & ordinationibus judicialibus quærentis,
 & quædam circa salaria publica & restrictionem numeri Ad-
 vocatorum admonentis, atque pœnam mendacii judicialis
 m) p. 57. seq. præcipue commendantis. m)

§. XXXV.

I. G. Dæhleri Maxime vero commendari merentur duo tractatus lo-
Meditationes hannis Georgii Dæhleri, JCTi Iſenacensis, publicati anno
de emenda- 1712. sub titulo: I. Untersuchung des heut zu Tage überhand-
tionem admi- nehmenden Geld- und Nahrung-Mangels / nach seinem Ur-
nistrations sprung und Ursachen / auch sichern und gewisſen Hülffs-Mitteln;
justitiæ. II. Ohnmaßgebliche Vorschläge / wie das Justitz Wesen vor-
 nemlich nach Sächſischer Art verbessert werden könne. Primus
 hæctenus saltem ad præsentem scopum pertinet, dum inter
 causas communis paupertatis etiam recenset tardiositatem
 processuum n) ubi ab initio conqueritur, quod omnes qui-
 dem de malo ipso loquantur, paucissimi vero solliciti sint
 de inquirendis veris ac genuinis causis hujus morbi, adeo-
 que remedia contra illud difficillime inveniri queant, &
 quod sæpius per remedia hæctenus tentata morbus augmen-
 ta sumferit. o) Deinde probat evidentissime, quod etiam
 o) conf. p. 45. secundum Processum Saxonicum, (qui haud dubie in com-
 paratione ad processus aliarum provinciarum multarum tot
 tardiosis prolixitatibus & dilationibus non dat occasionem)
 longe consultius sit homini prudenti, si pro debito 50 vel
 100. thalerorum dimidiam, aut, ubi concursus Creditorum
 oritur, saltem tertiam vel quartam debiti partem accipiat,
 quam ut contra morosum & fugientem debitorem admini-
 strationem justitiæ a iudice, etiam probo, & ad jûvandam
 parato, secundum methodum processus recepti experiatur.

Tracta-

Tractatus secundus in praefatione p) commendatis remediis Strykii & Hœnnii, item laudato valde tractatu Andree de Mandelsloh, fatetur quidem, causam protractæ justitiæ etiam partibus & Advocatis esse adscribendam, magis tamen iudicibus & ordinationibus ipsis processualibus, & media hæcenus suppeditata nihil profuisse, sed potius malum auxisse. In ipso tractatu monstrat [1] quantum impedimentum in prompta administratione justitiæ præbeant sportulæ iudicum, & honoraria advocatorum, tam intuitu iudicis, quam intuitu partium litigantium, & qui his patrocinium præstant. q) unde consilium dat, ut iudices & advocati publica salaria accipiant, atque ejus rei gratia partes litigantes certam summam secundum proportionem summe, super qua litigent, determinandam, tam initio litis quam post eam finitam Fisco solvant, r) addendo prolixiores responsiones adversus sex objectiones contra hoc remedium prolatas vel proferendas. s) [2] Docet, quam differant justitiæ administrationem mendacia partium & advocatorum per singulos processus articulos. t) Itaque optandum quidem esse, ut Wintheri & Strykii consilium de generali Inquisitione adversus mendaces instituendo in praxin deducatur, ipse tamen de effectu prope desperat. u) [3] Declarat, quod ad causas morbi etiam referri debeant innitate ordinationes processus sibi invicem contradicentes, & quod singulas attinet, ostendit, quomodo ex per stylum curiæ aut observantias judiciales male explicari & applicari solent, quod variis exemplis illustrat. w) Qua occasione etiam inquiri in causam hujus mali, an ea adscribenda sit, quod illi, qui tales Ordinationes concipiunt, scientia juris naturæ & experientia sufficiente sint destituti, an quod absque iudicio eas ex aliis compilare soleant? x) [4] Demonstrat, quod tentamina compositionis amicabilem magis retardent, quam ut promoveant justitiæ administrationem, quodque idem etiam dicendum sit de plerisque supplicationibus & rescriptis. y) [5] Notat, quod hæcenus tentatum

p) p. 83. seq.

q) c. 1. p. 89. seq.

r) p. 95. §. 21.

s) p. 96 §. 22. seq.

t) c. 2. p. 104. seq.

u) p. 112. §. 16.

v) c. 3. p. 112. seq.

x) p. 113. §. 3.

y) cap. 4. p. 129. seq.

tum fuerit, tardiositatem processuum avertere per distinctionem processus in summarissimum, summarium, & ordinarium, item executivum, per remedia provisionalia, per remissionem ad reconventionem, per anticipationem terminorum legalium, per insinuationes citationum & resolutionum mandataris factas, per tridua, sextidua, septidua, decendia, quaterdenas, partibus ad proponendas positiones præscripta, per prænumerationem impensarum ad impetrandas sententias collegiorum necessariorum, per rejectionem leuterationum, vel harum communicationem ad refutandum, aut depositionem pecuniæ in casum succumbentia, per pœnas Advocatorum, per accusationes inobedientia, per ablationem actorum, per coarctationes fatalium & defensionem, per juramenta calumnia, per solennitates in concessione tertia vel quarta dilationis ad probandum, per commisiones, & denique durch Macht Sprüche. Sed ostendit ipse perspicue, singula hæc remedia processus non breviores, sed omnino longiores reddidisse. z) [6] Suppeditat sua consilia, quomodo, etiamsi sportulae judicium & honoraria Advocatorum non abrogentur, processus per singula capita abbreviari & ordinationes emendari possint. a) [7] Variis exemplis ad oculum sistit, quantum dampnum hæctenus in Republica ortum fuerit per tardiosissimas dilationes circa executiones sententiarum usurpatas. b) [8] Materiam litigiorum etiam facile tolli posse observat. Incertitudinem quidem juris, per decisiones aut constitutiones novas circa successiones & tutelas, circa testamenta & legata, jubendo ut ea a sanis judicialiter fiant, circa fideicommissa, ea tollendo, exheredationes abrogando vel restringendo, & de bonis absentium novum jus constituendo. Incertitudinem facti impediri posse, si omnes contractus, pacta, testamenta, tutorum constitutiones &c. coram judicio fiant, & libris publicam autoritatem habentibus inscribantur, si processus injuriarum tollantur, si ad rixas opificum tollendas ipsa privilegia opificum (die *Imungen*) abrogentur, si men-

si mendacia judicialia puniantur. c) [9] Observat, qua ratione c) 6. 8. p. 164. Iudices, ut qui plerumque ad prolongationem processuum plus contribuant quam advocati, in singulis processuum partibus, si modo velint, multas occasiones habeant, litium fines accelerandi, eosque instruit, quomodo vitia plura hactenus usu frequentia emendari debeant. d) c. 9. p. 170. f. §. XXXVI.

Quod potissimum juris incertitudinem attinet, anno 1713. I. P. Ludewig de e-
tim sequente 1713. Ictus hujus Academiae celeberrimus in Oratione publica inquisivit in media emendandi Jurisprudentiam Germanorum. Scopus Orationis est, ut doceat, optimum & securissimum medium esse, indagare differentias juris Germanici, & Romani, rejectis sequentibus mediis aliorum. Si videlicet jus redigatur in formam artis; si controversiæ judicentur secundum jus naturæ, vel secundum Scripturam Sacram; si leges petantur a Gentibus vicinis; si tollatur jus scriptum, & si præcipue jus Romanum ex Germania relegetur; si legum multitudo contrahatur; si leges Romanæ non ex recepto obligent, sed ex vi rationis; si Romanae leges loquantur germanice; si abesse jubeantur a Republica Advocati; si in scriptis non disputetur de jure; si a judiciis absint Doctores juris Romani; si a Principe decidentur juris problemata, aut rationes procedendi emendantur; denique si sportularum loco iudices & Advocati salaria accipiant.

§. XXXVII.

Anno proximo 1714. Ictus alius Lipsiensis partim doctus peculiari scripto, quod Advocatus & Judex notitia accuratiore jurisprudentiæ naturalis omnino carere nequeat, hac vero præditus etiam in intelligendo & applicando jure Romano feliciores aliis progressus facere possit; partim in alio scripto suppeditavit secundum ordinem singulorum titulorum Ordinationis Processualis Saxonicae ultra centum & quinquaginta media & consilia diminuendorum & abbreviandorum processuum. De reliquis videbimus alio loco & tēp.

Bernhardi
Klepperbeins
remedia.

tempore, hic saltem indicanda erunt præcipua ad priores tres titulos. Ad tollendam juris incertitudinem consulit, tollendas esse omnes consuetudines & observantias, item statuta a jure communi recedentia, possessoria vero remedia, utpote occasionem dantia injustitiæ & fraudibus, esse valde restringenda; loco decisionum casuum specialium promulgandam esse constitutionem certorum principiorum per summa juris genera; distincte & perspicue esse subditis indicandum, an & quousque jus Civile, Canonicum & Feudale, itemque Germanicum cum suis speciebus valere debeant. Ad compositiones amicabile, (potissimum in concursibus Creditorum, & inter pauperes, cognatos, & subditos,) certo & æquo modo partes esse cogendas; si jus dubium sit, iudicem debere, antequam aëtori processum aperiat, a Superiore decisionem juris petere; tam iudices, quam partes lites protrahentes certis mulctis, parti adversæ quoad partem dimidiam adjudicandis, salva autoritate judiciali esse coercendas. Actuarios debere exponere partibus jura ignorantibus causas, contractus, & transactiones, atque annotare personarum qualitates, an forte a parte adversa fuerint inebriatæ, vel sint timidæ &c. denique antequam partes abeant, singula verba iterum distincte prælegere. Justitiariis nobilium indulgendum esse, ut causas judiciales in urbibus expediant, cum rustici plerumque eo vendendi gratia venire soleant, &c. Nullum contractum inter rusticos, si res 20. thaleros valeat, sine judiciali confirmatione pro valido habendum. Iudices & Scabinos rurales vel abrogandos, vel publica lege ipsi jus suffragii circa decisa Justitiarii esse concedendum. Advocatorum examina & testimonia in postero majori cum circumspectione esse peragenda. Sæpe utile futurum, si iudices etiam cum Advocatis remotis partibus, colloquerentur, & justas adhortationes facerent. Advocatos peccantes sæpius quidem, sed mulctis minoribus esse coercendos. Certum ac determinatum Advocatorum numerum & juribus partium damnum dare, & cariorem processum reddere, &c.

§. XXXVIII.

§. XXXVIII.

Denique retulerunt nova literaria, quæ hic singulis *Scriptoribus*
septimanis venduntur, ad mensẽ Novembr. anni 1716. *Galli conf.*
Priorem de S. Petro publicasse & auxisse valde scriptum jam *lium.*
annò 1668. Regi jam mortuo dedicatum, cui titulus: *P' Ar-*
bitre charitable pour eviter les proces & les querelles, ou du moins
pour les terminer promptement sans peines & sans frais. Autorens
vero inter alia consilium dedisse, ut lex ab Henrico IV. jam
mente concepta demum publicetur, qua per totum regnum,
ad imitationem moris in Provincia jam recepti, constituan-
tur Advocati pauperum. Meminit etiam Burchardus: de ho-
diernæ jurisprudentiæ nãvis, *) quod Rex Galliarum anno *) P. 99.
1667. & 1670. duas ordinantias promulgaverit, quibus ple-
rasque circa externum Processum civilem & criminalem con-
troversias deciderit, abrogatis omnibus totius regni legibus,
statutis & consuetudinibus contrariis.

§. XXXIX.

Possunt Autores hæctenus recensiti, & consilia emen- *Plures Au-*
danda administrationis justitiæ ab iis data sufficere, etsi *tores buc-*
non diffitear, aliquot a me esse omisso, partim quod *pertinentes.*
eorum copia mihi non fuerit, partim quod nihil novi in ipsis
deprehenderim, partim denique, quia consilia eorum vel
ratiocinia non ita generalia sunt, sed magis ad specialia ca-
pita sunt referenda. Ita vidi allegari e) *Gottfried Warlebs,* e) ab Autore
Helvetii discursum de abbreviandis litibus jam anno 1676. *der Gedanken*
publicatum Scaphusis, sub titulo *von Zeitigung der Gerichts-*
Händel. Sed idem, qui allegat, Autor, dicit, virum optimæ *nale. 7. Stück,*
intentionis repletum fuisse multis ideis Platonicis, & nimio *p. 618.*
amore ac fiducia erga fidem, sinceritatem, ac justitiam po-
pularium suorum. Cui iudicio si quis jungere velit excer-
pta, quæ ex isto libello passim f) tractatui suo inseruit An- f) potissimum
dreas von Mandelsloh, facile apparebit, non valde dolen- *capite 3. & 6.*
dum esse, quod ejus Autoris copiam non habuerim. Idem
Mandelsloh g) citat etiam Philippi Krebs von Brunau/ Con- g) P. 4. & 321
siliarii quondam *Hasso-Darmstadiensis wohlgemeintes Be-*
Den;

Dencken mit vorgeschlagenen Mitteln und Remediis, welchesgestalt das hochbetrübtte Justitiæ Wesen in besseren Stand gebracht / und ohne Weitläufigkeit verholffen werden möge; item: Hans Georg von dem Borne JCi, olim Cancell. Elect. Brandenburgici Consultationem über den gegenwärtigen betrübten Zustand der Welt/ §. Was bey uns im Justitiæ Wesen für Gebrechen. Sed quod Krebsium attinet, non dubito, quin ex eo optima quæque excerpserit ipse Mandelsloh; Bornius vero videtur locutus esse vel de justitia latius accepta, vel nimis generalia & nostro scopo non inservientia adduxisse, unde credo factum esse, ut ipse Mandelsloh eum saltem in ipso tractatu, semel h) ni fallor, allegaverit, & postea i) inter Scriptores, qui consilia de abbreviandis litibus dederunt, non iterum nominaverit. Vidi quidem ejusdem von dem Borne Consultationem Politico - Theologicam, von dem gegenwärtigen betrübten und kümmerlichen Zustand der Chur und Marck Brandenburg / Friderico Wilhelmo, Electori, anno 1641. dedicatam, ac iterum 1681. Helmstädtii recusam, sed eadem est ratio hujus scripti ac præcedentis, si forte non sunt plane eadem. Nam quod latius accipiat Justitiæ am, diserta ejus verba testantur, k) & quod administrationem justitiæ in judiciis attinet, ipse testatur, l) ea de re in Electoratu Brandenburgico esse optimas Ordinationes, nævi vero, quorum meminit, ad nostram quæstionem parum pertinent. Citat etiam Döhlerus m) Burchardi Berlichi discursum, anno 1670. editum, de justitia pro tempore Status hodierni, quem etiam mihi videre non licuit. De vitiis Judicum & Advocatorum agunt Ziegleri Dicastræ & Ars Rabulistica, quarum summam invenies in notis ad Lancelotum. n) Pertinent etiam huc Dissertationes variorum varia secundum ordinem temporis hic locanda. v.g. Anno 1666. Ernesti Friderici Schröteri de remediis tollendi litium diuturnitatem in processu civili: Joh. Friderici Rhetii de administratione justitiæ anno 1669. habita: Anno 1680. Arnoldi Mauricii Holtermanni de nequitia Advocatorum: Francisci Clientis judicium

h) p. 324.
i) p. 321.

k) vid. p. 34.
104. edit.
Helmstädt. &
am, in primis p. 85.
verl. Nun kan
die Justitz.
junct. p. 166.
ad p. 200.
l) p. 182.
m) p. 85.

n) lib. 3. not.
p. 348.

ium defensivum in erroneam maleque formatam de nequitiis advocatorum disputationem: Anonymi *virgæ virgæ* ob iudicium defensivum loco iudicii elisivi pro Francisco Cliente: Anno 1686. Constantini Veridici Epistola ad Justum Sincerum de hodierna conscientiosa advocacionis difficultate: Henrici Bodini de abusu juramentorum, de anno 1694: Anno 1702. Ioh. Samuelis Strykii de interrogatoriis ineptis, & anno 1703. Samuelis Strykii de processu abbreviando per panam mendacii. Anno 1715: Michaëlis Henrici Gribneri de jure incerto ex dubia legum, quibus utimur, auctoritate oriundo, &c.

§. XL.

Antequam vero meam sententiam de quæstione supra *Nova argu-*
o) proposita aperiam, videndum erit ante omnia, annon *menta eo-*
ea, quæ hactenus excerpimus ex variis variorum consiliis *rum, qui sta-*
de emendanda justitiæ administratione, suppedient singulis *tuunt, emen-*
dissentientium partibus nova argumenta pro defendenda *dationem es-*
sententia sua. Qui emendationem esse facilem ac facile *se facilem &*
sperandam credunt, ac Principibus persuadere cupiunt, sic *se facile speran-*
forte dicunt: Agnovisse Melchiorum ab Ossa jam suo tem- *dam.*
pore, correctionem administrationis justitiæ in monarchia *o) s. 5.*
tanquam optima Reipublicæ forma commode fieri posse, si
modo Princeps amet justitiam &c. p) Penetrasse eum opti- *p) vid. supr. s.*
me causas mali, sessionem videlicet unius hominis in di- *7. post lit. c.*
versis iudiciis &c. q) Media ab eo proposita, prohibitionem *q) ibid. post*
prolixitatis in positionibus, curam seriam tentandæ concili- *lit. o.*
liationis inter partes, r) esse etiam intellectu facillima. Pa- *r) ib. post lit. q.*
riter Vigelii monita de abusu artis oratoriæ s) & de refor- *s) s. 9.*
mando ante omnia iudice esse perspicua; instructionem ve- *t) s. 10.*
ro iudicis ab eo traditam t) esse tantum non palpabilem. *t) s. 10.*
Idem dicendum esse de quinque causis immortalitatis litium
a Petro Fridero Mindano adductis, & de ejus consilio, quod
duo adhuc summa Collegia Camera Spirensi paria in im-
perio debeant institui. u) Aquisfima esse remedia Fabri, w) *u) s. 11.*
palpabilia Georgii Obrechtii de penis iudicium, advocato- *vv) s. 13.*
rum, Procuratorum, Partium male justitiæ administrantium,

- x) §. 14. aut ejus administrationem promptam impediendum x), si modo, ut ipse loquitur, jam diu in praxin introducta fuissent. Eandem esse rationem consiliorum Autoris von Verbesserung des Justiz-Werks, imo dissentientes jam ab eo fuisse refutatos, dum circa finem tractatus prolixè respondet objicientibus, non sperandam esse emendationem ob inveteratam ubique observantiam &c. y) Exemplum Codicis Juris Civilis Romani a Thoma Cormerio confecti z) docere, consilium de novo Codice faciendo non ita difficile esse ut vulgo creditur, si modo non committatur hæc cura pluribus. Nihil copiosius inveniri posse libro Parthenii litigiosi, sive causas mali, sive ejus vera remedia spectes, a) unde non difficile esse ex tanta copia ea, quæ huic vel illi Reipublicæ conducant, eligere. Plane vero non esse dubitandum, an Octavii Pisani Lycurgus possit in praxin deduci, cum Censor libri, Laurentius Beyerling, Archipresbyter, testetur, ista instituta terminandi quaslibet lites absque lite, primum per Lycurgum, unum e Græciæ sapientibus esse concepta, deinde a Rogerio Rege Neapolitano ad praxin feliciter deducta, denique ab Octavio Pisano collecta: Usum autem eorum esse evidentissimum, cum observatis iis tollatur materia & occasio litium in causis civilibus, criminalia vero celeberrime expediantur absque Advocatis & Procuratoribus. b) Saltem malitiam hominum in causa esse, quod ista remedia non deducantur in praxin, idque & Hoffmannum non satis mirari potuisse, c) cur videlicet remedia tam justa & evidentiâ hæcenus in praxin non fuerint deducta. Etiam Ibburanis apud Barclajum d) ratiocinia & Forstneri monita e) esse omni exceptione majora. Porro Scia-graphiam Hoffmanni f) non contemnenda remedia suppeditare. Ea vero, quæ modo de facilitate novi Codicis faciendi dicta sunt, maxime confirmari per meditationes Leibnitii g) incomparabilis dum viveret Polyhistoris, & in omnibus scientiis excellentissimi, & per scriptum Veridici a Justiniano, h) Denique nihil facilius excogitari posse, quam
- y) §. 15. post
lit. h.
z) §. 16,
a) §. 17.
b) §. 18.
c) §. 17.
d) §. 19.
e) §. 20.
f) §. 20,
g) §. 22.
h) §. 24.

quam ut decisiones juris controversi secundum consilium Burchardi absque disputatione per pluralitatem votorum definiantur. i) Neque solum commendandum esse Andre- am de Mandelsloh, quod tractatum suum juxta methodum causarum (etiam a celeberrimis JCtis commendatam,) k) scribere voluerit, sed & maxime, quod singulis navis & de- fectibus statim singula remedia apponere voluerit. l) Reliquos Scriptores studio omitti, ne viventium adhuc gratiam adu- lando captare videantur.

i) §. 30. & 31
k) Hertius: Di-
sp. tom. I.
p. 28.
l) §. 32.

§. XLI.

Contra, qui omnem emendationem asserunt esse im- possibilem, & omnia tentamina frustranea, allegabunt firmiter probari eorum asserionem ex ipsis relationibus de frustra adhibita hactenus cura jurisprudentiæ & justitiæ tam in Germania m) quam in Gallia, n) & in specie in Saxonia. o) Et ideo ordinationes processus Cameralis non sufficientes visas esse Electori Saxonix Augusto p) & postea Mindano q) ac Anonymo, r) Autores autem consilia dantes quod attinet, Melchiorem ab Ossa pro more illorum tem- porum describere Officium Principis s) secundum ideas Platonicas, & ipsum etiam, dum valde timet, ne optima eius consilia impediuntur per homines avaros, t) tacite fa- teri, quod ea sint frustranea. De Vigelii judicio vel ex eo judicari posse, quod putet, incertitudinem iuris, & potis- simum neglectum juris Justiniani esse causam pene omni- um malorum Imperii, & imprimis auctæ potentix imperii Turcici & decrementorum Imperii Constantinopolitani & Romani. u) Mindani consilium de multiplicandis judi- ciis Camera Spirensi paribus, w) nec posse expediri, nec sufficiens esse ad tollendas quinque malorum causas antea ab ipso memoratas. Antonium Fabrum fateri ipsum, quod Senatus Sabaudicus, etsi litigandi præscripto ritu, & singu- lis pene diebus variis SCtis pro emergentibus quotidie casibus, huic malo obviam ire voluerit, nihil tamen ob litigan- tium insaniam effecerit. x) Idem fateri de suo remedio

Item eorum,
qui docent e-
am esse im-
possibilem.
m) §. 6. & 22.
n) §. 16. & 38.
o) §. 2. 4. & 33.
p) §. 7. ab init.
q) §. 11.
r) §. 15.
s) §. 7. post
lit. c.
t) ibid. in fige.
u) §. 9. ab init.
vv) §. 12.
x) §. 13. in
mcl.

Obrechtum, eo ipso dum dicit, esse quidem efficacissimum, sed mox addit, si modo jam diu in praxin deductum fuisset, aut adhuc in praxin deduci posset. y) Autorem Anonymum maxime quidem operam dedisse, ut objectioni fortissimæ de non speranda emendatione ob inveteratam ubique observantiam, & aliis z) responderet, sed si quis consideret ea, quæ Autor in tractatu suo his objectionibus respondet, v. g. quod observantia sit contraria sacris literis, sapientum dictis &c, quod novus Codex sit condendus &c. ei appariturum, istas responsiones omnes vel plane non posse pro remediis venditari, vel non esse remedia, sit venia verbo, practicabilia. In specie quod Galliam attinet, Codicem, qui Henrici IV. nomen præfert, non esse receptum auctoritate publica, & ipsum Henricum IV. pati coactum fuisse, ut Advocati ejus emendationi aperte se opponerent, & ejus executionem invito etiam Rege impedirent, doceri exemplis supra a) ex Thuano & aliis allatis. Parthenii litigiosi Autore b) nihil esse confusius, nihil ineptius. Remedia enim ab ipso proposita fere consistere in contrariis malo propositionibus, v. g. Processum esse abbreviandum, Jus esse in certitudinem redigendum, Advocatos debere esse viros probos, adeoque non magis pro remediis esse habenda, quam si quis Paralytico præcipiat, ut ire, corpus movere, brachia usurpare &c. debeat, vel non posse in praxin deduci. Copiam vero eorum non promovere facilitatem, sed rem potius reddere difficiliorem, etsi enim forte unum & alterum in tanta copia non sit plane contemnendum, idem tamen copia ineptorum pene occultari, & difficillime a reliquis ineptis secerni posse. Octavii Pisani Lycurgum c) eo majores notas mereri, quo magis se incautis insinuare soleat. Initio Archipresbyterum Censorem commisisse errorem vix Archibeano condonandum, quasi videlicet Lycurgus præcepta Pisani primitus conceperit. Commendationem banni & Inquisitionis Romanæ statim, quantum ab hac emendatione justitiæ expectandum sit, ostendere sagacioribus, iis videlicet, qui-

y) §. 14. ab
init.

z) §. 15. post
lit. h.

a) §. 16. lit. h.
b) §. 17.

c) §. 18.

quibus cognita est summa injustitia & tyrannis in homines innocentes per bannum illud, & per inquisitionem Romanam (sub prætextu removendi Advocatos & Procuratores, tanquam homines justitiæ administrationem impediētes) introducta, de qua latius alibi actum. d) Consilium de contractibus omnibus coram judicio præcedente cognitione causæ celebrandis, initio propterea non posse in praxin introduci, quia inter centum conventiones ad minimum septuaginta sint, ubi vel earum natura vel circumstantiæ accidentales, vel conditio personarum contrahentium non admittat confectionem judicalem, multo minus præcedentem causæ cognitionem. Præterea inepte sibi promittere Pisano, quod hic modus contrahendi judicialis omnem occasionem & materiam litigandi præscindere possit, & nihil peti debeat, quam paratissima executio. Nam initio impossibile esse, ut judices prævidere & adeo præcavere possint omnia dubia circa interpretationem verborum oriunda, præcipue si multæ sint præstationes mutux & varia pacta contractibus fuerint adjecta. Deinde ubi mutux præstationes sunt, ob exceptionem non adimpleti ex alterutra parte contractus, non posse statim executionem adversus non solventem vel promissa non facientem decerni. Eam vero fallaciam Pisano vix esse condonandam, quod, cum probe intellexerit, ipsi objectum iri, majora damna litigantibus esse patiēda a judicibus, remotis advocatis & procuratoribus, putaverit sufficere, si responderet, e) ex duobus malis minus esse eligendum, ac minus esse malum a judicibus timendum, cum hi saltem ex ignorantia peccent (si scilicet. Partes jura ignorantem causam suam non possint apte in judicio proponere) quam ab Advocatis & Procuratoribus, qui ex proposito & malitia damna dent. Quasi non etiam dentur Asini, Vulpes, Lupi inter Judices, & quasi stultitiam asserti illius non possit cæcus palpare. Neque causam justam fuisse Pisano mirandi, cur judicium, quod vocat morale, non introductum fuerit hactenus, cum po-

d) in disert.
Dn. Præf. de
Orig. Process.
inquisitorii, &
ad Lancellor.
lib. 4. passim.

e) s. 18. post
lit. b.

tius scire debuisset, magnam differentiam esse inter justitiam & reliquas virtutes, cum harum pleræque omnem coactionem, adeoque etiam judicalem respuant; nec eum Juris Canonici satis fuisse gnarum, cui tamen originem primam debeant judicia ejusmodi a Clero Pontificio sub titulo penitentia Ecclesiastica per plurima secula hætenus exercita. Reliquos Autores brevius expediri posse. Ipsum enim Barclajum sub persona Regis f) indicare, consilia Ibburrani esse speculationes non applicabiles; & cuilibet etiam parum polito facile in oculos incurrere, quod Forstneri, Viri alias maxime commendandi, monita g) magis ad pia desideria, quam ad prudentia consilia pertineant. Anonymi vindicias pro vera jurisprudentia h) id docere, quodsi forte consilia quædam prudentia emendandi Iustitiam a sapientibus quibusdam commendentur, iis hætenus se opposuisse ICTos, ne in praxin introducerentur. At non possibile esse, ut spes emendationis adesse queat, quamdiu ICTi id faciant. De Hoffmanni sciagraphia i) quid sperandum sit, facile concipi posse, si quis saltem consideret, quod miretur, k) cur Pisani Lycærgus hætenus in praxin non fuerit introductus, & ipse tamen circa remedia Pisani primaria, & sine quibus reliqua omni effectu carere debeant, a Pisano dissentiat, & adeo in toto isto commentario probet quidem, se multa legisse, sed iudicio parum pollere. Consilia de novo Codice faciendõ l) ostendere, quod Autores non cognoverint genuinas & radicales mali causas, multo minus intellexerint aptitudinem remediorum, (cum ipse Justinianus hoc modo, ut alibi ostensum, non potuerit non incertitudinem Juris augere.) Mathematicos esse quidem majeri honore, quam vulgo fiat, dignos, sed contentos etiam eos esse debere sphaera sua, nec se, ut sæpe fiat, negotiis moralibus vel juridicis, a ratiociniis Mathematicis toto cælo differentibus, multo minus politicis debere immiscere, cum ad ea non vitio quidem ingenii, sed adsvetudine disciplinæ sint minime apti. Cum enim ipsi glorientur, quod

f) §. 19. circa finem.

g) §. 20.

h) §. 25.

i) §. 26.

k) §. 27.

l) §. 28, 29.

quod etiam a possibilitate in demonstrationibus suis nobilissimis abstrahant, & sic etiam res impossibiles demonstrent, non mirandum etiam esse, si in consiliis Politicis, quorum tamen anima quasi in facilitate (quæ multo plus quam possibilitas involvit,) consistat, de possibilitate plane non sint solliciti. Non esse artificium, desideratorum in Iurisprudencia cumulum coacervare, & magnis verbis multa promittere, m) & quamvis talibus mediis ad tempus decipiantur incauti, tandem tamen & in fine evanescere omnem, etsi multis adulationibus & fraudibus coacervatam famam, & affectatam dictatoriam in Orbe erudito potestatem. Veridici de Iustitiano consilium n) præter alia magnam eclipsin iudicii vel in eo ostendere, quod doceat, juris naturalis scientiam ex solo Aristotele & Scriptura Sacra esse hauriendam, quasi vel Aristoteles sit insignis Scripturæ interpret, aut unquam in animo habuerit juris naturalis doctrinam proponere, vel quasi Scriptura Sacra sit eum in finem nobis tradita, ut lacunas Aristotelis suppleat, aut quasi in Scriptura non sint multæ aliæ doctrinæ, quæ ad jus naturale non pertinent, quæ absque scientia juris naturalis ab his quæ eo spectant secerni nequeunt. Porro Consilium de emendanda Iustitia per decisiones juris controversi o) non aptum esse remedium, sed morbum potius augere, vel id hætenus demonstrante experientia in vicina Saxonia. Et imo ipsum modum definiendi, ab Autore propositum, scilicet per pluralitatem votorum absque disputatione, eum convincere debuisse, ex tali decidendi modo nihil aliud produci posse, quam conclusiones male coherentes, & ita latentibus passim contradictionibus novas incertitudines generantes. Ipsum Autorem etiam fateri, p) methodum ab ipso præscriptam non esse optimam, & tamen eum non sentire, quod responso, qua utitur, non esse movendos terminos, quos posuere patres, tollat totam ejus intentionem. Denique tractatum de postergata Iustitia Andreæ de Mandelsloh vel ex titulo & methodo causarum prodere, quod

m) §. 28. cfr. fin.
n) §. 29.
o) §. 30. 31.
p) §. 31. in fine.

-nom

K

ejus-

- ejusdem pretii sit cum Parthenio litigioso, postquam satis abunde jam alibi q) de nonstratum fuerit, methodum illam maculare potius Jurisprudentiam, quam ut eam ornet. Insuper jam supra r) monitum esse, remedia ab ipso proposita consistere in sola coactione legali aut commendatione justitiæ, adeoque parum solatii exinde sperari posse. Nec adeo opus esse, noviorum Autorum adhuc viventium scripta in examen vocare, imprimis cum quemlibet ea, quæ ex illis supra s) excerpta sunt, satis doceant, vel ipsos fateri, quod remedia hactenus in praxi usurpata malum potius auxerint, quam correxerint, t) vel etiam inter se tam ratione causarum, quam ratione remediorum evidenter disfidere, & hoc ipsis cum omnibus præcedentibus fere commune esse. Exemplorum præcipuorum loco, quod causas mali attinet, alios malitiæ vel culpæ judicium eas adscribere, u) alios advocatis & partibus, w) alios utrisque; x) rursus alios, ut Antonium Fabrum, y) putare, hujus mali causam nec in procuratores, nec in advocatos, nec in judices esse detorquendam, ne quod aliquorum singulare vitium est, in universi ordinis invidiam temere detorqueatur. His vero suppositis causam primario in ipsis ordinationibus esse querendam. z) Quod remedia concernit, alios compositionem amicabilem valde commendare, a) alios asserere, eam nihil operari, quam ut prolongetur processus: b) Alios Dialecticam commendare & Oratoriam incrementis: c) alios commendare Oratoriam. d) Allegationes & disputationes de jure per Recessus Imperii, ut rem utilem, in praxin universalem introductas esse; alios tamen, eas esse potissimas causas corruptæ justitiæ, defendere. e) &c.
- a) conf. §. 11.
§. 34. 35. 37.
b) §. 13.
b) §. 35. post lit. x.
c) §. 9. 10. pare, c) alios commendare Oratoriam. d) Allegationes & disputationes de jure per Recessus Imperii, ut rem utilem, in praxin universalem introductas esse; alios tamen, eas esse potissimas causas corruptæ justitiæ, defendere. e) &c.
d) §. 20.
e) §. 15. post lit. s. & post lit. p.

§. XLII.

Denique eorum, qui do-
cent, eam esse
saltem valde
difficilem.

Denique tertia dissentientium classis dicit; Argumen-
ta hactenus in paragrapho præcedente adducta probare sal-
tem, emendationem justitiæ esse rem valde difficilem, &
remedia hactenus usitata variis ex rationibus, facillime de-
mon-

monstrandis, non fuisse apta ad morbum tollendum, non vero inde sequi, quod non dentur aptiora. Autores haecenus excerptos, etsi forte nullus eorum totam rem acutigerit, tamen plerosque eorum multa proferre non contemnenda, sed saltem paululum emendanda, aut ansam eos suppeditare, & quasi manuducere ad meliora invenienda, etiam illos, qui omnia absque judicio confarcinarunt, ut Autorem Parthenii litigiosi, Nathen Spormacher, Hoffmannum, de Mandelsloh, &c. Nam si quis etiam in his aurum ex stercore quaesiverit, non omne oleum & operam eum perditurum esse. Melchiorem ab Ossa & reliquos decimi sexti & sequentis seculi scriptores excusandos esse, quoniam istis temporibus in Academiis, etiam Protestantium, in Facultate Juridica & Philosophica nihil doctum fuerit, quod ad felicitatem veram hominis & Reipublicae spectaret, sed saltem talia, quae ad violentias, rixas, justitiae prostrationes excitandas, conservandas, augendas pertinerent, etsi nec docentes id sentirent, aut intenderent. Nunc autem per Dei gratiam meliora in quibusdam Academiis incipi doceri, adeoque meliores successus consiliorum etiam sperandos esse. Vigelii ratiocinium, quod neglectus juris Justiniani sit causa auctae potentiae imperii Turcici, adscribendum esse etiam nimio amori Juris Justiniani, tum maxime usu recepti, vel etiam cum grano salis intellectum, & videlicet, quod jus Canonicum suppresserit Jus Caesareum, pro ita absurdo haberi non posse, cum nullum sit dubium, incrementum Juris Canonici esse etiam incrementum imperii Turcici & decrementum Imperii Constantinopolitani, Romani, Germanici &c. Quicquid alii de Vigelio sentiant, id tamen verum esse, consilium ejus de rite instruendo iudice secundum methodum bonae disputationis, esse valde necessarium, (etsi ad emendam justitiam non sit sufficiens,) cum studiosi juris vitio magis Professorum, quam suo, communiter hodiernum negligant principia recte ratiocinandi, & putent, officium advocati in eo consistere

stere, ut parti etiam ineptissima quæque proponenti in omnibus contradicat, iudicium vero, ut vel sententias ineptissimas absque pudore proferant, vel si causa paululum sit intricatior, ut acta, etiam partibus invitis & contra protestantibus, mittant ad Collegia juridica, addita ratione pregnantissima, fieri id ex causa fontica (aus erblichen Ursachen). Quæ enim causa gravior esse posset, quam agnitio propriæ ignorantie? De Octavii Pisani Lycurgo non commendandam equidem esse censuram in paragrapho præcedente propositam; interim tamen non esse diffidendum, si contractus, quæ celerem expeditionem non requirunt, quales multi sunt, fierent cum cognitione aliqua causæ in iudiciis, si non omnes, saltem multas licium occasiones posse evitari; minimum, quod testamenta attinet, sapientissimum videri, (quantumcunque etiam torvum videat turba Legistarum & Canonistarum) consilium Pisani, saltem testamenta pro nullis esse habenda, quæ non fiant coram magistratu, cum causæ cognitione, a sanis mente & corpore, imo optandum esse, ut consilium istud Pisani saltem quoad contractus matrimoniales (salva benedictione sacerdotali) in praxin introduceretur, ita enim plurimas controversias de validitate sponsaliorum cessaturas, quæ in Consistoriis nostris tantum non quotidie ventilantur, & fere communitè ex hypothese Juris Canonici, quod matrimonium sit sacramentum, tanquam hujus, quamvis publice rejectæ hypotheseos, reliquæ, cum maximo Reip. damno deciduntur. Ex reliquis maxime commendandas vel ideo videri Dæhleri meditationes, quod ipse ad oculum monstraverit, pleraque remedia hætenus usitata in causa esse, quod morbus incrementa sumferit, cum initium sapientiæ sit; detrahère larvam falsæ sapientiæ. &c.

§. XLIII.

Quæ sententia etiam arripitur & distinctius proponitur.

Atque hæc ultima sententia etiam mihi se commendat. Nimirum emendationem iustitiæ esse rem non facilem quidem, sed tamen nec etiam plane desperatam aut im-

pos-

possibilem, valde tamen difficilem, & cum magna circum-
 spectione suscipiendam. Hæc quamdiu omittitur, & Prin-
 cipibus persuadetur, nulla re amplius esse opus, quam no-
 vis decisionibus & ordinationibus, tamdiu omnes impensæ
 Principis, & omnes labores Consiliariorum frustraneæ sunt,
 & malum irritant, non curant. Perdit Medicus ægrotum,
 si circumstantias morbi negligenter inquirens & errans in
 causâ morbi, remedia certissime ad morbum tollendum
 haud apta, applicet. Sic & non mirandum, quod hæc-
 tenus remedia emendandæ justitiæ adhibita non habuerint
 speratum effectum. Antequam igitur ad oculum demon-
 stretur, in quibusnam singulis circumstantiis consistat
 radiositas processus, & porro quæ sit genuina causâ & ra-
 dix corruptæ justitiæ, (quod hæctenus vel plane non, vel
 non sufficienter ostensum est.) frustra tentatur omnis emen-
 datio. Inventa causâ mali monstrandum erit, doctrinas
 Academicas hæctenus ob deficientiâ genuinæ Politicæ fun-
 damenta, & ob multas Papatus politici reliquias, insinu-
 asse futuris ICtis & Principum Consiliariis consilia Pseudo-
 politica in omni emendandæ Reip. genere, ad nihil magis
 apta, quam ut mala augeant, & autoritatem Principum
 prostituant, atque perspicue demonstrandum, cur consi-
 lia autorum supra excerpta, cur Reversus Imperii & tot or-
 dinationes Imperii & Provinciales frustraneæ fuerint. Tum
 suppeditanda erunt remedia navis istis carentia, eorumque
 effectus salubres perspicue demonstrandi. Doctores ad id
 apti non solum instructi & exercitati esse debent in arte
 bene ratiocinandi, in Philosophia morali, in jure Naturali,
 Gentium & Civili, in Historia Politica, Ecclesiastica, Phi-
 losophica, Academica, in jure Iustiniano & Canonico, in
 Antiquitatibus Romanis, Italicis, Germanicis, sed etiam
 carere præjudiciis autoritatis & præcipitantiæ, & omnium
 maxime, intuitu personæ propriæ, præjudicio singularis
 eruditionis, pietatis & Zelii justitiæ, insuper tamen sincerita-
 tis, honestatis & justitiæ amantes ac naturali judicio pol-
 len-

lentes esse debent, &c. At tales Doctores omnia hæc requisita conjunctim possidentes hæctenus rariores fuerunt, & a dissentientibus pene suppressi. Spes tamen non est minima, in posterum eorum numerum quotidie magis magisque auctum iri, mortuis potissimum illis, qui hæctenus doctrina jurisprudentiæ & philosophiæ inanis a teneris annis fuerant imbuti. Sed nec tum statim credendum, tempus cum fructu emendandi iustitiam adesse. Insinuanda prius erit per ejusmodi Doctores per aliquot annos ista doctrina de genuinis mali causis & remediis in lectionibus publicis & privatis studiosæ juventuti, & expectandum, donec hi ad gubernacula Reipublicæ vel in Aula, vel in singulis provinciis aut municipiis adhibeantur. Interim nihil aliud obtineri posse credo in Imperio Germanico, & quidem, ob multas rationes, solum inter Principes protestantes, quam ut præcaveant saltem Ordinationes novæ, ne malum majora sumat incrementa, & ut abusus evidentiores quidam paulatim corrigantur. De quibus singulis ulterius hic dicere nequeo, cum singula singulas, & forte quadam una plures, dissertationes requirant.

F I N I S.

01 A 6544

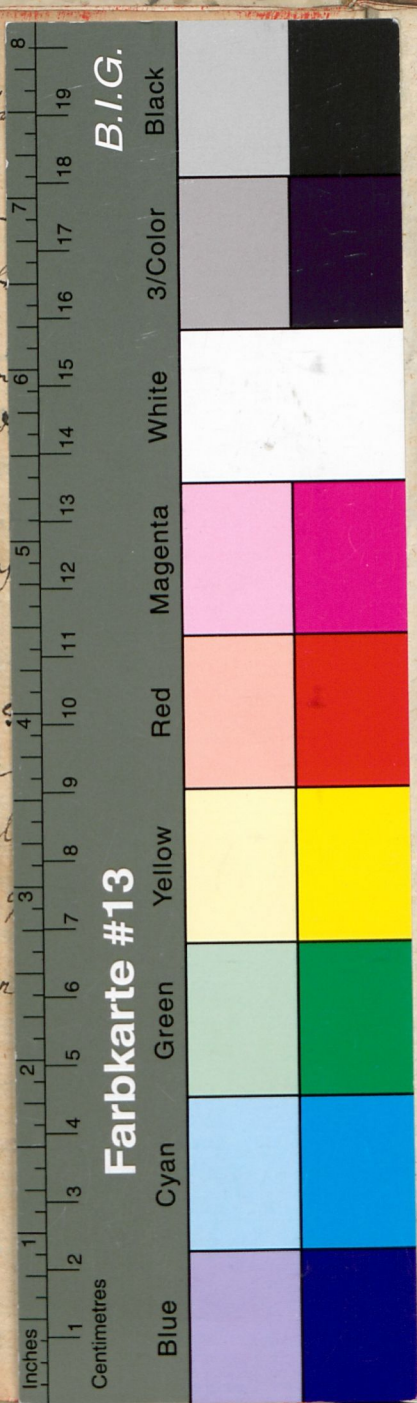
ULB Halle
002 931 29X

3

Rehov

Q. D. B. V.
DISSERTATIO INAUGURALIS,
Suffinens:

EMENDATIONEM ADMI-
NISTRATIONIS IUSTITIÆ
NEQUE FACILEM, NEQUE IM-
POSSIBLEM, VALDE TAMEN DIFFICILEM
ESSE ET CAUTE SUSCIPENDAM,

Quam

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,

DOMINO CAROLO,

PRINCIPE BORUSSIÆ, MARCHIONE
BRANDENBURG. reliqua,

IN REGIA FRIDERICIANA,

PRÆSIDE

DN. CHRISTIANO THOMASIO,

Jcto, S. REG. MAJ. BORUSS. CONSILIARIO INTIMO,
ACADEMIÆ DIRECTORE AC PROFESSORE PRIMARIO, FA-
CULTATIS JURIDICÆ ORDINARIO ET H. T. DECANO,

PRO GRADU DOCTORALI,

LEGITIME CAPESSENDO,

Ad diem 18. Mart. MDCCXVII.

horis locoque solitis,

PUBLICO ERUDITORUM EXAMINI SUBMITTIT,

HENRICUS KÜHN, Regiom. Borussus.

HALÆ MAGDEBURGICÆ, Literis Salfeldianis,